

การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

สารนิพนธ์
ของ
นายชูชาติ บุญสม

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

379.153

๕648 ก

ร.3

การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

บทคัดย่อ

ของ

นายชูชาติ บุญสม

10 ต.ค. 2546

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2546

๒ ๕๒๖๐๗๖ ร.3

ชูชาติ บุญสม. (2546). การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตาม
หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)
กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วม
ในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เพื่อเปรียบเทียบสภาพ และ ปัญหา
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน
ประถมศึกษา จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา โดย
ใช้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
อำเภอวิเศษชัยชาญ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 175 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
วัดระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และวัดระดับปัญหาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
ตามหน้าที่ ใน 4 ขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับ การมี
ส่วนร่วมตัดสินใจ, การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ, การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ และ
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
การทดสอบค่าที (t-test)

ผลการศึกษา พบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการมี
ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีส่วนร่วม
รับในผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ற்பปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา อยู่ใน
ระดับน้อย

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ฐานในโรงเรียนประถมศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเพศต่างกัน พบว่า
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นเพศชาย มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตาม
หน้าที่มากกว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นเพศหญิง โดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 3 ด้าน ได้แก่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
การ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่วนด้านการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ไม่แตกต่างกัน
สำหรับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี
เพศต่างกัน ไม่แตกต่างกัน

ส่วนการเปรียบเทียบการมีส่วนในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษา และ ประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษาต่างกัน
พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่าง
กัน และมีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ต่างกัน

A STUDY OF STATES AND PROBLEMS ON PARTICIPATION
ADMINISTRATION PERFORMANCE OF EDUCATIONAL COMMITTEES
IN ELEMENTARY SCHOOLS UNDER WISETCHAICHAN PRIMARY
EDUCATION OFFICE

AN ABSTRACT
BY
MR.CHOOCHAT BOONSOM

Presented in partial fulfillment of requirements for the master
of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2003

Choochat Boonsom. (2003). *A study of States and Problems on Participation Administration Performance of Educational Committees in Elementary Schools under Wisetchaichan Primary Education office*. Master Project, M.Ed. (Educational Administration) Bangkok : Graduate School. Srinakharinwirot University.
Advisor : Asst. Prof. Dr. Puongrat Kesonpat M.Ed. ,Ph.D.

This research aimed to study the states and problems on participation administration performance of educational committees in elementary schools under Wisetchaichan Primary Education Office, and to compare the states and problems on participation administration performance of educational committees in elementary schools as classified by sex, educational qualification and working experiences. The sample were 175 educational committees in elementary schools under Wisetchaichan Primary Education Office. A Likert – type questionnaire was developed to assess the level of participation and problems on participation administration performance of educational committees in 4 function were decision making, implementation, benefits and evaluation. For statistical analysis, mean, standard deviation and t-test were utilized.

The findings of the study included the following

1. The level of educational committees participation in 4 functions, were in medium level and when considered in each function, the third function, benefits were in high level . The educational committees had problems on participation administration performance in low level.

2. The comparison on participation administration performance of education committees with different sex had significant difference. The level of educational committees participation of male more than female. For the problems on participation administration performance of educational committees with different sex were not difference.

Concerning the comparison on participation administration performance of educational committees with different educational qualification and different working experience had no significant difference and the problems on participation administration performance of educational committees were not different .

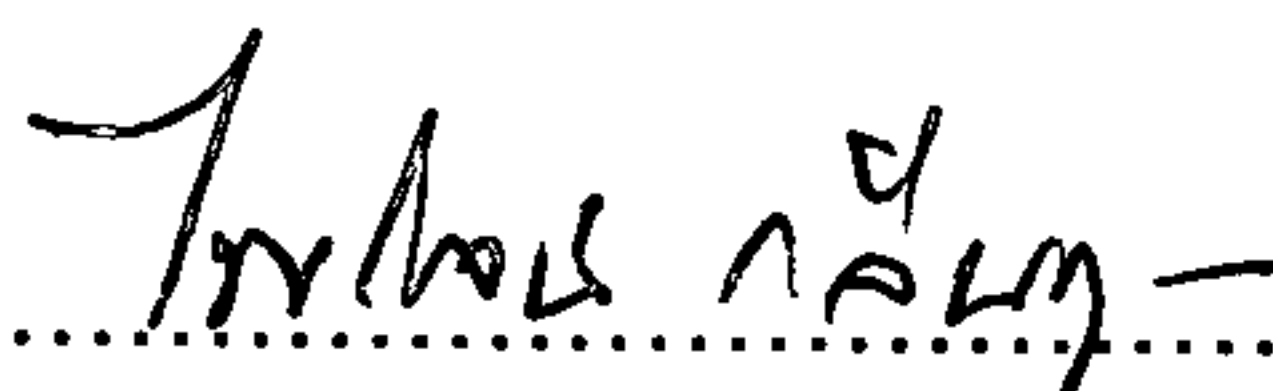
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

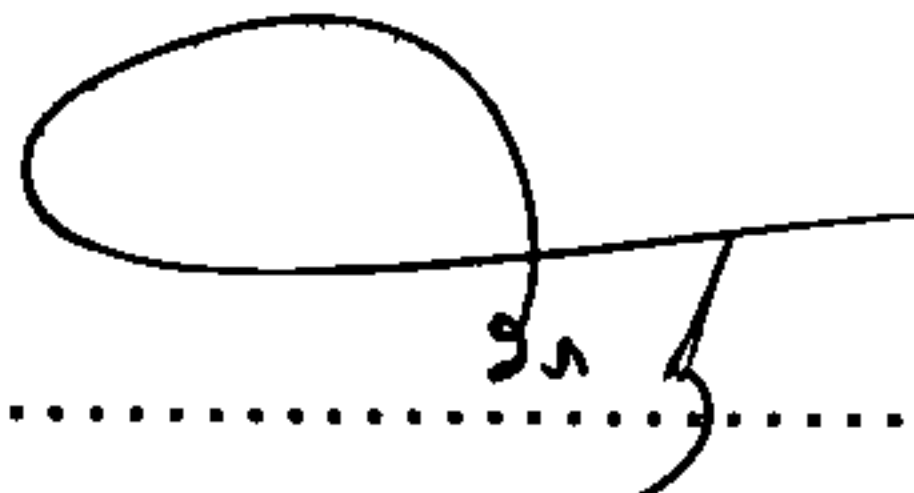

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

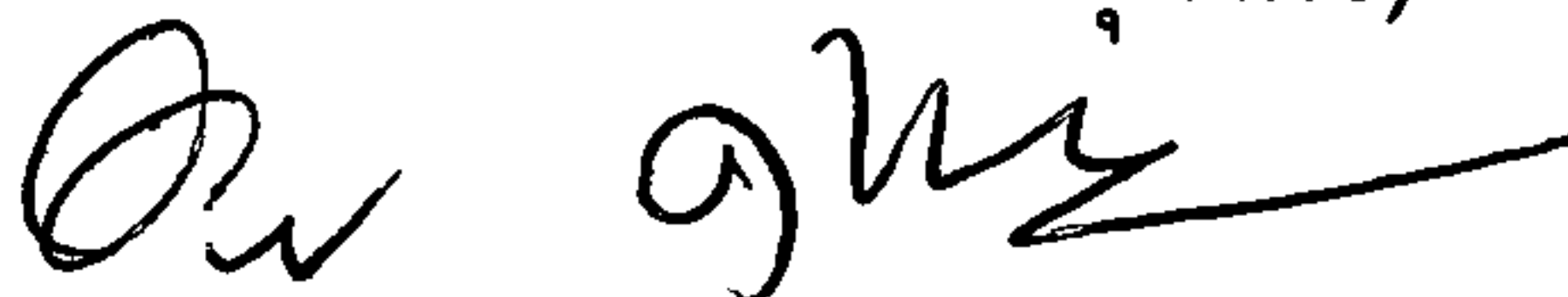
คณะกรรมการสอบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรวรรณ ตันท์เจริญรัตน์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จันตรศุกุล)

วันที่ ๑ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2546

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความเมตตาและอนุเคราะห์จาก
คณาจารย์ในภาควิชาบริหารการศึกษาทุกท่าน โดยได้รับความอนุเคราะห์เป็นพิเศษจาก ผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.วีระ สุภากิจ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณณ ดันต์เจริญรัตน์ กรรมการสอบ
สารนิพนธ์ ซึ่งท่านคณาจารย์ที่ได้กล่าวนามแล้วนี้ ได้เมตตาแนะนำ ให้คำปรึกษาในการศึกษา
ค้นคว้า เพื่อจัดทำสารนิพนธ์ ของข้าพเจ้าจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ดังปัจจุบัน ผู้ศึกษาวิจัย
ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ในการจัดทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัย ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ
และผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศาสตร์ แสงศักดิ์
อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี จากภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์เทียนชัย จุเจีย ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง อาจารย์เสกสรร
อรรถยานันท์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง และ
อาจารย์ทิพวรรณ ช่างต่อ ที่ได้กรุณาร่วมเป็นผู้ตรวจสอบ และพัฒนาเครื่องมือในการทำการ
ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ยังได้รับการแนะนำจาก อาจารย์ประพจน์ แยมทิม ผู้ช่วยผู้
อำนวยการโรงเรียนท้ายหาด ทำให้ผู้ศึกษาวิจัย มีความรู้และเข้าใจในระเบียบวิธีการวิจัยเพิ่มขึ้น
ซึ่งต้องขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ผู้ศึกษาวิจัย ยังได้กำลังใจจาก อาจารย์เยาวลักษณ์ บุญสม บุตร และธิดา
ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมรุ่นบริหารการศึกษา พิเศษรุ่นที่ 12 และผู้มีส่วนเกี่ยว
ข้องอื่นๆ อีกหลายท่าน ที่มีส่วนร่วมดำเนินการทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

คุณประโยชน์ที่จะพึงได้รับจากการศึกษาสารนิพนธ์ฉบับนี้ในการต่อไป ผู้ศึกษาวิจัย
ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของ บิดา มารดา ครู อาจารย์ พระอุปัชฌาย์ หลวงพ่อทองใบ
จิตจิตโต และผู้มีพระคุณต่อข้าพเจ้า ทุกท่าน

นายชูชาติ บุญสม

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ประชากรที่ศึกษาและ กลุ่มตัวอย่าง.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์.....	6
กรอบความคิดในการศึกษา.....	8
สมมติฐานการศึกษา.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญ.....	11
ความสำคัญในบทบาทและหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	16
แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม.....	26 ✓
การปฏิบัติในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	38
นโยบายและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา.....	41
ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา.....	44
บทบาทหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543.....	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม.....	61
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	70
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	70
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	72
การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	80
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	80
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	80
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
อภิปรายผล	83
ข้อเสนอแนะ.....	88
บรรณานุกรม.....	90
ภาคผนวก 1 ข้อมูลประกอบการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา.	95
ภาคผนวก 2 ตัวอย่างแบบสอบถาม.....	102
ภาคผนวก 3	107
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	
การดำเนินการศึกษาวิจัย	
ประวัติของผู้วิจัย	

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่กรรมการสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา...	68
2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษ ชัยชาญจำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การเป็นกรรมการ สถานศึกษา.....	75
3 แสดงจำนวนร้อยละของคณะกรรมการสถานศึกษา จำแนกตามเพศ.....	75
4 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาในโดยรวมและรายด้าน.....	76
5 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจำแนกตามเพศ...	77
6 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา	77
7 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม ประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา	78
8 แสดงผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตามเพศ.....	78
9 แสดงผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา	79
10 แสดงผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม ประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา	79
11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมและรายข้อ (ภาคผนวก1).....	95
12 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติการ แยกรายข้อและโดยรวม (ภาคผนวก1).....	97
13 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมรับในผล ประโยชน์แยกรายข้อ และโดยรวม (ภาคผนวก1).....	99
14 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาปัญหาการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล แยกรายข้อและโดยรวม (ภาคผนวก1).....	101

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่กรรมการสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา...	68
2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษ ชัยชาญจำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การเป็นกรรมการ สถานศึกษา.....	75
3 แสดงจำนวนร้อยละของคณะกรรมการสถานศึกษา จำแนกตามเพศ.....	75
4 ค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาในโดยรวมและรายด้าน.....	76
5 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจำแนกตามเพศ...	77
6 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา	77
7 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม ประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา	78
8 แสดงผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตามเพศ.....	78
9 แสดงผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา	79
10 แสดงผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำแนกตาม ประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา	79
11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมและรายข้อ (ภาคผนวก1).....	95
12 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติการ แยกรายข้อและโดยรวม (ภาคผนวก1).....	97
13 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมรับในผล ประโยชน์แยกรายข้อ และโดยรวม (ภาคผนวก1).....	99
14 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาปัญหาการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล แยกรายข้อและโดยรวม (ภาคผนวก1).....	101

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบความคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	9
2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียน.....	16
3 โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา.....	25
4 แสดงลำดับความผูกพันในการมีส่วนร่วม.....	30
5 การมีส่วนร่วมในองค์การ.....	31

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

"...การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ
ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้บุคคลเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพ เมื่อบุคคล
มีคุณภาพประสิทธิภาพการพัฒนาประเทศก็ย่อมทำได้สะดวกราบรื่นได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว
เจตนาของการศึกษานั้น เป็นการวางรากฐานที่ดีที่ถูกต้องในตัวบุคคล ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ
และความรู้ทั้งปวง สำคัญที่สุดคือรากฐานด้านความรู้จักรับผิดชอบชั่วดี รู้จักคิด ตัดสินใจตาม
ทางที่ถูกต้องที่เป็นธรรม ที่สร้างสรรค์ ผู้จัดการศึกษาต้องดำเนินงานให้ได้ประโยชน์พร้อมดังนี้
จึงจะเรียกได้ว่า ปฏิบัติถูกต้องครบถ้วน เป็นนักการศึกษาแท้..." พระบรมราโชวาท:
(เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543 : 20) นอกจากนี้ บทบาทและหน้าที่ของการศึกษา ยังขยาย
ตัวตามภารกิจและความต้องการของสังคมที่ซับซ้อนขึ้น การศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคม
ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การศึกษาให้การขัดเกลาสมาชิกของ
สังคมให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ด้วยดี สร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรม เทคโนโลยี และ
ความรู้ใหม่ๆ เพื่อกำหนดตำแหน่งทางสังคมให้แก่บุคคล ดูแลเด็กให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ
พัฒนาบุคลิกภาพสมาชิกของสังคมหล่อหลอมให้สมาชิกของสังคม มีความเชื่อ อุดมการณ์
ค่านิยม วัฒนธรรมตามที่สังคมต้องการ และการศึกษาจะช่วยฝึกฝนอาชีพให้แก่สมาชิกของ
สังคม (พวงรัตน์ เกษรแพทย์. 2543 : 26) การศึกษาจึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ใช้ เพื่อสร้าง
ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้เกิดการพัฒนาอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม
และสติปัญญา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543 : 21)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเจตนาให้การศึกษา
เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ค้ำครองสิทธิ สร้างความเสมอภาคให้โอกาสแก่ทุกคน
ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษา
ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการสนองความต้องการของผู้เรียน
และท้องถิ่นได้ดีที่สุด (สมศักดิ์ สินธุเวชชัย. 2542 : 65) "...การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ
ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่น หน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนให้เอกชน
เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการศึกษา และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า รัฐต้องจัดการ
ศึกษาอบรมและสนับสนุนเอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด ความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมาย
เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
และสังคม..." (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2540)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของไทยฉบับแรก ได้กล่าวถึงเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ตอนหนึ่งว่า เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐโดยให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและเอกชน และได้กำหนดอุดมการณ์ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไว้โดยสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ไว้หลายมาตรา อาทิ ในมาตรา 8(2) กล่าวถึงการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(5),(6) ว่าระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ มาตรา 28 ว่าด้วยเรื่องแนวการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน สถาบันสังคม สถาบันศาสนา องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ และสถานประกอบการ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ และที่สำคัญในมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2542)

จากการศึกษาศึกษา สภาพและปัญหาในการบริหาร และการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพบนพื้นฐานของบริบทที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของครูอาจารย์ ผู้ปกครองชุมชนและองค์กรท้องถิ่นในการบริหารและจัดการศึกษา นับเป็นปัญหาหนึ่งในหลายปัญหาสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาขาดประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 24 - 35)

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้มีการกำหนดไว้เป็นนโยบายและปรากฏชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่เปลี่ยนแปลงการพัฒนาประเทศจากเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม มาเน้นการพัฒนาคน หรือให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา อุดมการณ์ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และร่วมจัดการศึกษาที่กล่าวแล้วสะท้อนให้เห็นว่า ความหมายของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมิได้เป็นเพียงการให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนทางด้านทรัพยากร เพื่อให้องค์กรของรัฐบรรลุเป้าหมายที่รัฐต้องการเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม

ทั้งในฐานะของผู้ตัดสินใจและผู้ดำเนินการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคประชาชนด้วยตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีความตระหนักและให้ความสำคัญแก่ชุมชน องค์กรท้องถิ่น ประชาชนและผู้ปกครองนักเรียน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุดนับแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาล ซึ่งเป็นการศึกษาของประชาชน ซึ่งครั้งนั้นมีกรรมการตำบลเป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียน ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2539 ตามลำดับ มีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเป็นผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ในการจัดการศึกษาถึงปัจจุบันเมื่อมีประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการศึกษา พ.ศ. 2543 ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น การจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงนับวันแต่จะมาก และเพิ่มพูนขึ้นตามลำดับ หลังจากคณะกรรมการโรงเรียนได้มีบทบาทหน้าที่ไปมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับโรงเรียนมากขึ้นตามลำดับดังกล่าวแล้ว ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางดำเนินการและผลการดำเนินการในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียน และผลจากการศึกษาวิจัยสำคัญข้อหนึ่ง คือ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในส่วนโครงสร้างเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดแต่ในการปฏิบัติของคณะกรรมการโรงเรียนยังเน้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนมากกว่าการที่จะไปมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและการร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 10)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง มีโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 156 โรงเรียน โดยมีสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 7 สำนักงานมีหน้าที่ปฏิบัติงานอำนวยการ ประสานการดำเนินการควบคุมและกำกับการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด เพื่อสนองนโยบายจากหน่วยงานบังคับบัญชาตามลำดับ ในส่วนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 35 โรงเรียน ซึ่งในทุกโรงเรียนในสังกัดได้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

จากผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งผลการประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการประเมินคุณภาพการมีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง เมื่อเดือนสิงหาคม 2545 สรุปผลการประเมินคุณภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดอำเภอต่างๆ ตามลำดับ คือ อำเภอ

สามโก้ ร้อยละ 98.79 อำเภอบ้านหมี่ ร้อยละ 96.86 อำเภอแสวงหา ร้อยละ 93.65 อำเภอไชโย ร้อยละ 93.33 อำเภอโพธิ์ทอง ร้อยละ 82.34 อำเภอเมืองอ่างทอง ร้อยละ 80.05 และอำเภอวิเศษชัยชาญร้อยละ 75.94 ซึ่งในส่วนของอำเภอวิเศษชัยชาญ มีผลการประเมินคุณภาพคณะกรรมการสถานศึกษาที่ดีกว่าทุกสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ประกอบกับผู้วิจัยได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน และ ดำรงตำแหน่งกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ในการประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ตามที่ได้กำหนดไว้ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อที่ 13 เพื่อจะได้นำผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยไปใช้ในการ วางแผน และ แสวงหาวิธีการในการส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ และหรือหน่วยงานอื่น ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ จะทำให้ทราบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เพื่อเป็นข้อมูลของผู้บริหารการศึกษาทั้งในระดับสถานศึกษา หน่วยงานบริหารการศึกษา รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำหนดแนวทางในการวางแผนพัฒนา และ หามาตรการที่เหมาะสมในการส่งเสริมสนับสนุนให้กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

ในการดำเนินศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในขอบเขตเนื้อหา ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ขอบเขตและเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ดังนี้

1.1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

1.2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

1.3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

1.4. กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

1.5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

1.6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารด้านบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

1.8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน

1.10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 35 โรงเรียน จำนวนทั้งหมด 525 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญที่มาจากผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้จากการ

เลือกแบบเจาะจง อย่างละ 1 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2545 จำนวน 35 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 5 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 175 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

3.1.1 เพศ

1. ชาย
2. หญิง

3.1.2 วุฒิการศึกษา

1. ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
2. ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

3.1.3 ประสบการณ์การเป็นกรรมการโรงเรียน

1. ไม่เคยเป็นคณะกรรมการโรงเรียนมาก่อน
2. เคยเป็นคณะกรรมการโรงเรียนมาตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

นิยามศัพท์

1. สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคณะบุคคลที่ได้รับคัดเลือกหรือแต่งตั้งเป็นกรรมการสถานศึกษาเข้าไปช่วยเหลือในการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในปฏิบัติการ ร่วมรับในผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษา ตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึงการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและด้อยโอกาส การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการพัฒนางานด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากร รวมทั้งการคิดและตัดสินใจในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ หมายถึง การจัดหางบประมาณ การจัดหาวัสดุและครุภัณฑ์การศึกษา การเกณฑ์เด็กเข้าเรียน การสำรวจดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนา การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่าง

โรงเรียนกับชุมชน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดหาแหล่งเรียนรู้ วิทยากรภายนอก และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ หมายถึง การชื่นชมยินดี การรับประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน การได้รับประโยชน์จากการทำหลักสูตรท้องถิ่น รับผลการประเมินคุณภาพของนักเรียน และการรับทราบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของโรงเรียน

1.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึงการได้ร่วมกัน ควบคุม กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

2. ปัญหาการมีส่วนร่วม หมายถึงอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่กรรมการสถานศึกษาไม่สามารถเข้าไปร่วมปฏิบัติงานตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากเป็นตัวแทนผู้ปกครอง ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีหน้าที่ร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

3.1 ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

3.2 ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เคยศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

3.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของชุมชน สมาคมมูลนิธิ หรือกลุ่มบุคคลที่ดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่เขตบริการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

3.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง กรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่มาจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อ.บ.จ.) หรือสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) และหรือสมาชิก ในหน่วยงานปกครองท้องถิ่นอื่นๆ ที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

3.5 ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในศิลปวิทยาการด้านต่างๆ ที่กรรมการสถานศึกษาเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา เช่น ผู้นำทางศาสนา ผู้เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นแขนงต่างๆ ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หรืออาจเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในท้องถิ่นเขตบริการของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

4. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานการศึกษา
อำเภอพิเศษชัยชาญที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. สถานภาพ หมายถึง คุณลักษณะของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน ที่จำแนกเป็น เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา ดังนี้

5.1 เพศ หมายถึง กรรมการสถานศึกษาที่เป็นชาย หรือ หญิง

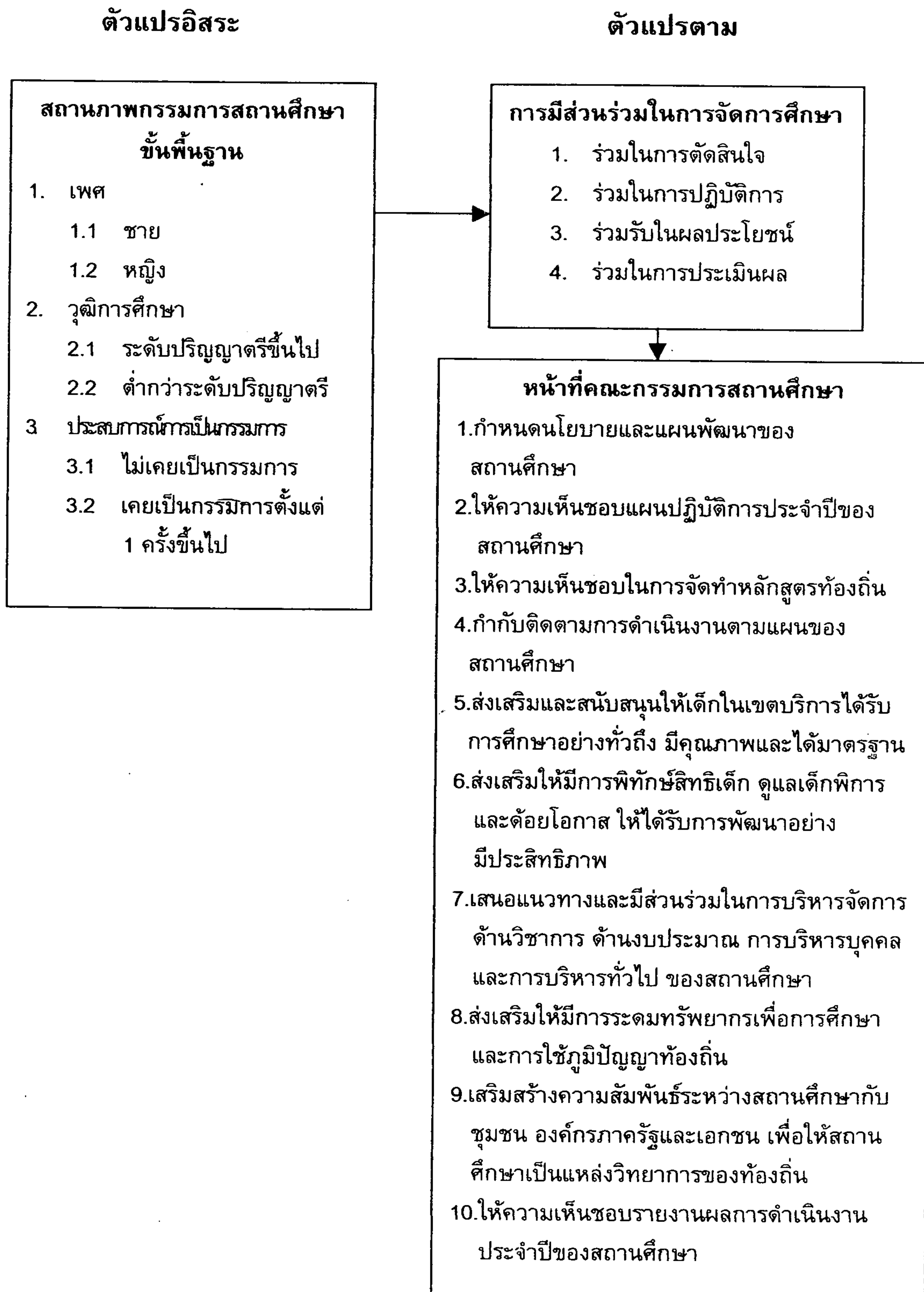
5.3 วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับความรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอพิเศษชัยชาญ ซึ่งจำแนกเป็น ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปและ
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

5.2 ประสบการณ์เป็นกรรมการ หมายถึง การเคยเป็นกรรมการสถานศึกษา โดย
จำแนกเป็นการเคยเป็นกรรมการสถานศึกษาตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป และไม่เคยเป็นกรรมการสถาน
ศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอพิเศษชัยชาญ

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วม ในการมีส่วนร่วมใน
การจัดการศึกษา ใน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการ
ปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามแนว โคเฮน
อัฟฮ็อฟ (Cohen, and Uphoff. 1980) ในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอพิเศษชัยชาญ
ตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 27-28) ที่กำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 โดยการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วน
ร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาจำแนกตาม
เพศ วุฒิการศึกษา (ทัศนา เจริญปัญญา และคณะ. 2544 : บทคัดย่อ) และประสบการณ์ ของ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (บุญครอง ยศมงคล และคณะ. 2543 : บทคัดย่อ) โดยผู้วิจัย
ได้กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบต่อไปนี้

กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกัน มีสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดศึกษาตามหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญต่างกัน
2. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญต่างกัน
3. กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์เป็นกรรมการต่างกัน มีสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแสวงหาความรู้ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย โดยการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญ
2. ความสำคัญในบทบาทและหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
4. การปฏิบัติในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. นโยบายและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
6. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในโรงเรียน
7. หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

1.การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานหนึ่ง ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับปวงชนชาวไทย โดยจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาระดับประถมศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ ทั่วประเทศ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดจะอยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานกำหนดนโยบาย สนับสนุน กำกับและติดตาม สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นหน่วยงานที่เชื่อมโยงนโยบายระดับชาติให้บังเกิดผล มีผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด ส่วนสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเป็นหน่วยงานย่อยระดับอำเภอ มีหน้าที่คอยควบคุมดูแล กำกับการจัดการศึกษา ของโรงเรียน ให้ดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบบังคับบัญชาหน่วยงานโรงเรียนการบริหารงานของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับโรงเรียน เป็นการบริหารงานโดย องค์คณะบุคคลในทุกระดับเป็นการบริหารงานโดยยึดหลักประชาธิปไตยมาช่วยในการตัดสินใจ และกำหนดแผนงาน เป็นการบริหารงานที่อาศัยการ มีส่วนร่วมของบุคคลมากที่สุด

การบริหารในรูปองค์คณะบุคคลเป็นการกระจายอำนาจทำให้ประชาชนและ ข้าราชการจาก หน่วยงานอื่นได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการประถมศึกษาอย่างแท้จริง

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ถือว่าเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญต่อชาติบ้านเมืองเป็นภารกิจที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ที่ต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา คุณภาพและมาตรฐาน การศึกษารวม ทั้งประสิทธิภาพในการบริหารจัดการซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ ยึดหลักการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ต้องกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นให้มากที่สุด ลดบทบาทการบังคับบัญชาให้หน่วย ปฏิบัติมีอิสระเพียงพอในการบริหารจัดการ
2. ต้องเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งบริหารโดยองค์คณะบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนครู ประชาชน ผู้ปกครอง ผู้นำองค์กรท้องถิ่น และชุมชนนั้นๆ
3. ต้องสนองตอบความต้องการของสังคมและตอบคำถามของประชาชนได้ มีความ โปร่งใส ตรวจสอบได้ทั้งด้านคุณภาพการศึกษา และประสิทธิภาพการบริหาร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 8-28)

ในการสนองต่อนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดกรอบแนวคิดการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ และจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา " โรงเรียนเป็นฐาน ปฏิรูป 8 ประการ ปฏิธานสู่ผู้เรียน " (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง 2545 : 18) โดยมีสาระ ดังนี้

1. ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ เร่งรัดการจัด บริการการศึกษาให้เข้าถึงประชากรวัยเรียนทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่าย
2. การปฏิรูปหลักสูตรและสถานศึกษา ใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ เร่งรัดสร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดทำสาระหลักสูตรการนำไปใช้ และการประเมินผลการใช้หลักสูตร
3. การปฏิรูปการเรียนรู้ ใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ ส่งเสริมให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
4. การปฏิรูปครูและบุคลากร ใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ ส่งเสริมการพัฒนาครูและ บุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานและ จรรยาบรรณของวิชาชีพ และความก้าวหน้าในวิชาชีพ รวมทั้งได้รับการบริการด้านสวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูล
5. การปฏิรูปการบริหารจัดการ ใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ ปรับระบบบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
6. การประกันคุณภาพการศึกษาใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ ส่งเสริมสถานศึกษาจัด

ระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินจากภายนอก

7. เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ ส่งเสริมให้มีการจัดหาใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีทุกรูปแบบมาใช้ในการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งการบริหารจัดการศึกษา

8. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ใช้ยุทธศาสตร์ดำเนินการ คือ ระดมทรัพยากรและจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ในการจัดการศึกษา โดยยึดหลักความเสมอภาคและเป็นธรรม (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. 2545 : 5 -14)

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ มีภารกิจในการจัดการศึกษาดังแต่ระดับประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสถานศึกษาที่ให้บริการทางการศึกษาใน 3 ระบบ จำนวน 35 โรงเรียน และ 1 สาขา มีบุคลากรทางการศึกษา 437 คน นักเรียนในระบบการศึกษา ทุกสังกัดโรงเรียน รวมกันทั้งสิ้น 6,951 คน (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ. 2545 : 1 – 4)

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เป็นหน่วยงานการศึกษารองจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง โดยมีภารกิจในการจัดการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย คือ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม และให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ มุ่งการบริหารและจัดการศึกษาตามแนวนโยบาย และยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด สอนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ต้องการให้นักเรียนในความรับผิดชอบในโรงเรียนที่สังกัด มีนักเรียนที่มีวินัยในตนเอง มีทักษะชีวิตครบทุกด้าน เคารพในสิทธิของผู้อื่น ภูมิใจในความเป็นไทย เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่งเสริมชุมชนให้ความสำคัญของการศึกษาโดยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญมีความตระหนักในการสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อเป็นการสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาส่วนหนึ่ง และดำเนินการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 โดยเพราะในมาตรา 40 ที่ระบุให้สถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษา ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา และ เพื่อให้โรงเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมจัดการการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ในส่วนสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ และจัดทำโครงการประชุมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยมีความมุ่งหมายสร้าง

ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ที่ประกาศใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยมอบอำนาจหน้าที่การประชุม สัมมนาให้ทุกกลุ่มโรงเรียนรับผิดชอบดำเนินการประชุมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษา ทุกกลุ่มโรงเรียน กลุ่มโรงเรียนละ 1 วัน ผลการดำเนินการทำให้คณะกรรมการสถานศึกษามี ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถม ศึกษาในสังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากภาระงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุน ให้กรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น สำนักงานการ ประถมศึกษาจึงได้สรุปผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อ สถานศึกษาในสังกัด ดังนี้

1. สนับสนุนให้ทุกสถานศึกษาดำเนินการตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา โดยเร่งรัดให้มีการแต่งตั้งกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม กำหนดเวลาที่ระเบียบกำหนด
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เพื่อทราบภารงานการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนในสังกัด ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษา ธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาโดยเคร่งครัด และให้รายงานผลการดำเนินการตาม กำหนดเวลา
4. เร่งรัดส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดเข้า ร่วมประชุม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษากับโรงเรียน
5. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการ ด้านวิชาการ งบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไปของโรงเรียน
6. กำหนดให้สถานศึกษามีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อย ภาคเรียนละ 2 ครั้ง
7. ประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระยะ
8. ให้มีการเสนอรายงานการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาทุกครั้งที่โรงเรียน มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา

ผลจากการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ดังกล่าวแล้ว ได้ปรากฏผลของ การดำเนินการในงานที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษา ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การสนับสนุนในการจัดการศึกษาจาก ชุมชน ด้านแนวคิด แรงงาน ตลอดจนการประสานงานในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. โรงเรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา มีความก้าวหน้าในการจัดการ ศึกษา ประชาชนในท้องถิ่นให้ความศรัทธาและสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียน

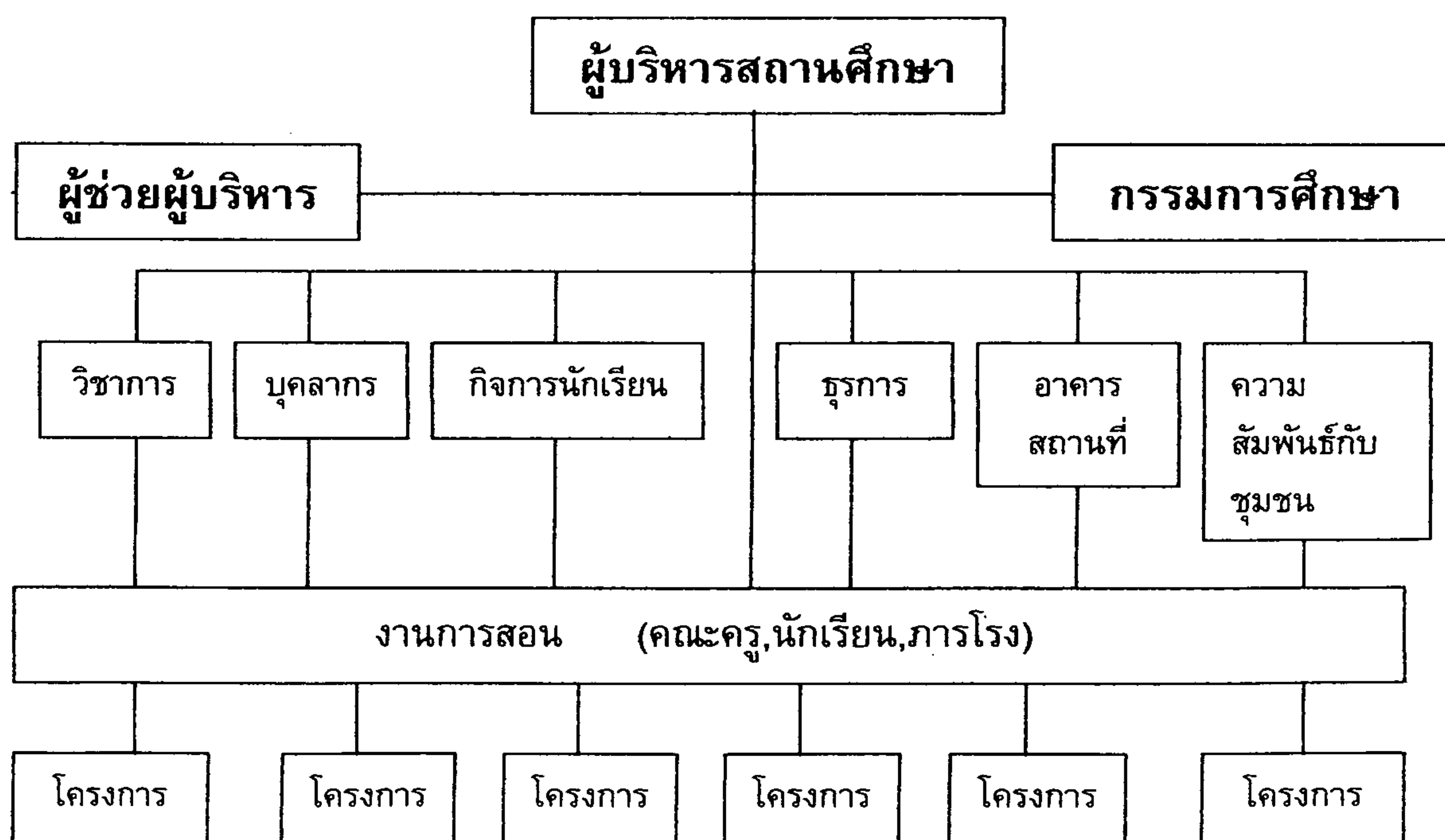
3. มีการประชุมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญในปีการศึกษา 2545 โดยเฉลี่ยสถานศึกษามีการประชุม 3 ครั้งต่อภาคเรียน

ด้วยภารกิจการจัดการศึกษาที่สำคัญ ที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญที่ดำเนินการคือสำหรับระดับก่อนประถมศึกษาพร้อมที่จะถ่ายโอนให้ท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการ ด้วยภารกิจสำคัญที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานของรัฐในดำเนินการ การจัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรในวัยเรียนในเขตอำเภอวิเศษชัยชาญ โดยมีความมุ่งหมายและหลักการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรมและจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการให้บริการทางการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน การให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การร่วมพัฒนาสารกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีเอกภาพทางนโยบายการจัดการศึกษา อย่างหลากหลายการปฏิบัติ มุ่งการกระจายอำนาจ ดำเนินการสร้างมาตรฐานทางการศึกษา และการประกันคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา รวมทั้งการระดมทรัพยากรที่มีในทุกส่วน มาใช้จัดการศึกษา การส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญได้เห็นความสำคัญดังกล่าวจัดทำโครงการประชุมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียน โดยใช้เวลา 5 วันทำการ สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 525 คน ได้ระดับหนึ่ง และจากผลการประเมินประคุณภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญครั้งล่าสุดของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง มีผลการประเมินคุณภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาได้ร้อยละ 75.94 ซึ่งยังไม่เป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญจึงสร้างกิจกรรมและโครงการที่เป็นจุดเน้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทราบบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง และเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น

2. ความสำคัญในบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ได้ระบุความหมายของ “กรรมการสถานศึกษา” หมายถึงบุคคลซึ่งมีความสำคัญที่จะทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นองค์กรอย่างเป็นทางการที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชน ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543:8) และในระเบียบที่กล่าวแล้วนี้ ได้ให้ความหมายของคำว่า “สถานศึกษา” ว่า หมายถึง โรงเรียนของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่รวมถึงสถานศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง ดังนั้นสถานศึกษา จึงหมายถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งในกระทรวงศึกษาธิการมีโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นต้น จึงสรุปได้ว่า ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึงบุคคลที่มีความสำคัญและความตั้งใจเสียสละซึ่งได้อุทิศตนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผลการดำเนินการของโรงเรียน ในการพัฒนาการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนของตน ความเกี่ยวข้องระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษากับโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันดังแผนภูมิที่แสดงต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการบริหารโรงเรียน

(โครงสร้างการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540 : 24)

3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ไพศาล อินทับทัน และสุริยัน นนท์ศักดิ์ (อ้างจากอุทัย บุญประเสริฐ. 2542:122) กล่าวว่า คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา มีขึ้นครั้งแรกตั้งแต่เริ่มมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2464” โดยระบุว่าผู้ว่าราชการจังหวัดจะตั้งกรรมการศึกษาอันประกอบด้วยบุคคลอันสมควร และมีผู้นับหน้าถือตาได้ต่อมาได้มีประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับนี้และตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา ฉบับปีพุทธศักราช 2478 ขึ้นใช้แทน และได้ระบุความเกี่ยวกับกรรมการศึกษาไว้ในมาตรา 38 ว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการศึกษา และมาตรา 39 ว่าด้วยหน้าที่ของกรรมการศึกษา ต่อมาได้โอนการจัดการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523 นโยบายการกระจายอำนาจให้ชุมชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2525 โดยได้กำหนดที่มาของกรรมการศึกษา จำนวน คุณสมบัติและหน้าที่ ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และระเบียบปฏิบัติอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียน 2525 ดังนี้

ฯลฯ

ข้อที่ 3 ให้มีคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนละอย่างน้อย 5 คน แต่ไม่เกิน 15 คน

ข้อที่ 4 ให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธาน และเลือกอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน และให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการเป็นเลขานุการ

ข้อที่ 5 การได้มาซึ่งรายชื่อคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาให้ครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียนประชุมปรึกษากับคณะครูในโรงเรียนแล้วเสนอรายชื่อผู้สมควรเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนให้ประธานคณะกรรมการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

ข้อที่ 6 กรรมการศึกษาประจำโรงเรียน จะต้องมีความคุณสมบัติ

1. เป็นผู้สนใจการศึกษา
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี

ข้อที่ 7 กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ควรเลือกจาก

1. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. ผู้นำทางศาสนาของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
3. ข้าราชการของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่น เช่น ข้าราชการของกรมส่งเสริม

การเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมการปกครอง ฯลฯ

4. ประสานกรรมการศึกษาของหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ในกรณีที่โรงเรียนตั้งอยู่ในหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

5. ข้าราชการบำนาญที่มีภูมิสำเนาในท้องถิ่น

6. ผู้ปกครองนักเรียน

7. ศิษย์เก่าของโรงเรียน

8. ประชาชนในท้องถิ่น

ข้อที่ 8 บุคคลหนึ่งจะเป็นกรรมการ ในคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาเกินกว่า 3 โรงเรียนมิได้

ข้อที่ 9 ให้คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาที่มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจจะได้รับแต่งตั้งใหม่อีกก็ได้

กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย

2. ลาออก

3. เป็นบุคคลล้มละลาย

4. เป็นบุคคลไร้ความสามารถ

5. ได้รับโทษจำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

6. คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ คณะกรรมการประถมศึกษากิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณีมีมติเอกฉันท์ให้ออก

ข้อที่ 10 ในกรณีที่กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาว่างลง และมีวาระการดำรงตำแหน่งมากกว่า 90 วัน ให้ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาประชุมปรึกษากับคณะครูในโรงเรียน แล้วเสนอชื่อผู้ดำรงตำแหน่งแทน และให้ประธานกรรมการประถมศึกษาอำเภอหรือกิ่งอำเภอแล้วแต่กรณีแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งอยู่เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

ข้อที่ 11 คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา ควรจะประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง แล้วรายงานให้คณะกรรมการประถมศึกษาอำเภอ หรือคณะกรรมการประถมศึกษากิ่งอำเภอทราบแล้วแต่กรณี การประชุมของคณะกรรมการประจำโรงเรียนประถมศึกษาต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการศึกษาประจำ โรงเรียนทั้งหมด

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนฉบับนี้ ได้ใช้มาถึง 14 ปี ปีพุทธศักราช 2539 ซึ่งเป็นปีที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศนโยบายการปฏิรูปการศึกษาจึงได้ยกเลิกระเบียบปีพุทธศักราช 2525 และใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

ฯลฯ

ข้อที่ 5 ให้มีคณะกรรมการโรงเรียนทุกโรงเรียน อย่างน้อยโรงเรียนละเก้าคน และไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วยสามส่วน เท่ากัน ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนและข้าราชการครูในโรงเรียน
2. ผู้ปกครองนักเรียน และศิษย์เก่าของโรงเรียน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน ผู้นำทางศาสนา บุคคลในองค์กรท้องถิ่น และหรือข้าราชการอื่นที่ไม่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ให้ผู้บริหารโรงเรียนประชุมข้าราชการครูในโรงเรียนประชุมข้าราชการครูในโรงเรียน กำหนดจำนวนและคัดเลือกกรรมการทั้งสามส่วน เสนอรายชื่อให้ประธานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้งหากโรงเรียนใดมีจำนวนครูไม่ครบสัดส่วนที่กำหนด ให้เสนอกรรมการในส่วนอื่นเพิ่มจนครบจำนวนตามวรรคแรก

ข้อที่ 6 ให้คณะกรรมการโรงเรียน เลือกกรรมการคนหนึ่ง (2) หรือ (3) เป็นประธาน และอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน ให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกรรมการและเลขานุการโดยตำแหน่ง

ข้อที่ 7 คุณสมบัติทั่วไปของกรรมการ

1. เป็นผู้สนใจการพัฒนาการศึกษา
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี
3. มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่

ข้อที่ 8 ให้คณะกรรมการโรงเรียนมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 3 ปี ภายใน 60 วัน ก่อนครบวาระ ให้ดำเนินการตามข้อ 5 เพื่อให้คณะกรรมการโรงเรียนคณะใหม่รับงานต่อจากวันครบวาระของคณะกรรมการโรงเรียนคณะเดิมได้

ข้อที่ 9 กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ออกตามวาระ และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกก็ได้
2. ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนอื่นสำหรับกรรมการที่มาจากผู้บริหารโรงเรียน และข้าราชการครูในโรงเรียน
3. ตาย
4. ลาออก
5. เป็นบุคคลล้มละลาย
6. เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
7. ได้รับโทษจำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

8. คณะกรรมการประถมศึกษาอำเภอจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามมีมติให้ออกตามข้อเสนอของกรรมการโรงเรียนนั้นๆ ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียน

ข้อที่ 10 ให้มีการประชุมคณะกรรมการโรงเรียนอย่างน้อยปีละสี่ครั้งแล้วรายงานให้

หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทราบการดำเนินการประชุมคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบวิธีการที่คณะกรรมการโรงเรียนนั้นๆ กำหนด

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พุทธศักราช 2539 ฉบับดังกล่าวนี้ ได้ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศได้ 3 ปีเศษกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ยกเลิกการใช้ระเบียบฉบับปี 2539 และประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2543 โดยมีข้อกำหนดในระเบียบเป็นสาระสำคัญ ดังนี้

ฯลฯ

ข้อที่ 5 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยสถานศึกษาละ เจ็ดคนและไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

1. ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองนักเรียนตามทะเบียนนักเรียนในโรงเรียนที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสอง คน
2. ผู้แทนครู ได้แก่ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะและมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองโรงเรียน
4. ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น จำนวนไม่เกินสองคน
5. ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษามาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน
6. ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินหนึ่งคนให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน (1) (3) (4) (5) และ (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

ข้อที่ 11 การได้มาซึ่งกรรมการ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทนตามข้อ 5(1)(2) (3) (4) และ(5)
2. ให้ผู้สมัครรับการเลือกตามข้อ7(1)คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6
3. ให้ผู้ได้รับการเลือกตามข้อ 7(2)และผู้บริหารสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเห็นสมควรจำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ6และให้ประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้ตามข้อ 6

4. ให้ผู้บริหารสถานศึกษา นำรายชื่อเสนอตามข้อ 9 เป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

ข้อที่ 12 คุณสมบัติทั่วไปของกรรมการ

1. เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา
2. เป็นผู้มีความประพฤติดี
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

ข้อที่ 13 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ เป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

ข้อที่ 14 ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง คณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปีให้จับสลากออกกึ่งหนึ่งในกรณีที่เป็นจำนวนคี่ให้พิเศษเพิ่มเป็นหนึ่งคน เว้นแต่กรรมการและเลขานุการ

ข้อที่ 15 กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ออกตามวาระ
2. ตาย
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติตามข้อ 8
5. เป็นบุคคลล้มละลาย
6. เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ
7. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
8. พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(2) และผู้บริหารสถานศึกษา
9. พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้นสำหรับกรรมการตามข้อ 5(1)
10. พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรท้องถิ่น สำหรับกรรมการตามข้อ 5(4)
11. คณะกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามมีมติให้ออก ยกเว้นตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ

จากระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการให้มีหรือการแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนหรือกรรมการศึกษา หรือกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สดแล้วแต่จะเรียกอย่างไรในระเบียบที่กำหนดในยุคนั้นๆ ข้อกำหนดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกรรมการสถานศึกษา จะได้รับการปรับปรุงพัฒนาและเป็นสากลมาตามลำดับย่อมแสดงถึงเจตนาของผู้บริหารการศึกษาในแต่ละยุคสมัยได้ เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ต่างอาชีพต่างสถานภาพของตนในสังคม

ซึ่งทั้งหลายนั้นล้วนได้รับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน และได้พยายามในทุกวิถีทางที่จะให้มีตัวแทนของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งสิ้น

3.2 หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2541: 9-10) ได้กล่าวโดยสรุปถึงหน้าที่ของกรรมการโรงเรียนในเอกสารสัมมนาคณะกรรมการโรงเรียนปี 2541 ว่ากรรมการโรงเรียนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อสถานศึกษา เป็น 2 ประการสำคัญ คือ

3.2.1 หน้าที่โดยทั่วไปต่อสถานศึกษา กำหนดหน้าที่โดยทั่วไปของกรรมการโรงเรียน

3.2.1.1 เป็นตัวแทนของโรงเรียนแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์ ให้ชุมชนในท้องถิ่นและโดยทั่วไปได้รับทราบ

3.2.1.2 สร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในชุมชน พร้อมทั้งประสานงานให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

3.2.1.3 เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน

3.2.1.4 ช่วยเหลือและประสานการช่วยเหลือกับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียน หรือปัญหาของโรงเรียน

3.2.2 บทบาทหน้าที่โดยตรง ได้แก่ บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประถมศึกษาในอดีต และระเบียบว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการศึกษาของโรงเรียน และระเบียบว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2543ในปัจจุบัน ดังนี้

3.2.2.1 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2428

ฯลฯ

มาตรา 30 ผู้ว่าราชการจังหวัดจะตั้งกรรมการศึกษาอันประกอบด้วยบุคคลที่สมควร และมีผู้นับหน้าถือตาได้ เมื่อได้รับมอบอำนาจจากอุปราช หรือสมุหเทศาภิบาลแล้ว หน้าที่ของกรรมการศึกษานั้นดังนี้

1. ในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่ประชาชนตั้ง ให้เป็นผู้ตรวจตราดูงานงบประมาณบัญชีเงินของโรงเรียนปีละครั้ง และตรวจดูว่าโรงเรียนได้จัดที่อยู่หรืออย่างไร

2. ในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอตั้ง ให้เป็นผู้ช่วยนายอำเภอ หรือแบ่งเบาหน้าที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของนายอำเภอเมื่อได้รับคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดให้ทำดังนี้

3.2.2.2 หน้าที่คณะกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478

มาตรา 39 ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478 กำหนดให้กรรมการศึกษามีหน้าที่

1. รับปรึกษาหารือในการจัดและดำเนินการศึกษา

2. ตรวจตราดูแลงบประมาณ บัญชีเงิน และสอดส่องความเป็นไปของ

โรงเรียนประชาบาลที่จัดตั้ง

3. ช่วยเหลือนายอำเภอในส่วนโรงเรียนประชาบาลที่นายอำเภอจัดตั้ง

3.2.2.3 หน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2525

1. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่โรงเรียนในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา และกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2. แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชนหน่วยงาน และส่วนราชการเพื่อพัฒนาโรงเรียน

3. เสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหน่วยงานและส่วนราชการเพื่อให้โรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน หน่วยงานส่วนราชการและการพัฒนาท้องถิ่น

4. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษามอบหมาย

3.2.2.4 หน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2539 ข้อ 11 คณะกรรมการโรงเรียนมีหน้าที่

1. กำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน

2. ให้ความเห็นชอบในการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงิน วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างการพัฒนานักเรียนในทุกด้านทั้งในและนอกโรงเรียน

3. รับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง

4. ประสานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อพัฒนาโรงเรียนและให้มีการใช้บริการจากโรงเรียน ให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและร่วมพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

5. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการโรงเรียนมอบหมาย

3.2.2.5 หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ข้อ 13 คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

- 4.กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา
- 5.ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้น พื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน
- 6.ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 7.เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา
- 8.ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากร ภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
- 9.เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
- 10.ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน
- 11.แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร
- 12.ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น

จากบทบาทหน้าที่ของกรรมการโรงเรียนหรือกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันจะพบว่าบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนทั้งในส่วนที่ให้ความช่วยเหลือโรงเรียน การควบคุมดูแลแทนผู้ปกครองท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัย และบทบาทหน้าที่ที่จะได้รับการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย การปกครองประเทศในแต่ละรัฐบาลมาตามลำดับจนถึงในสภาพดังปัจจุบัน ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างกรรมการสถานศึกษากับโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาก็จะได้รับการปรับปรุงมาตามลำดับเช่นกัน ดังเช่น ในปี 2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการกำหนดภารกิจ โครงสร้าง และอัตรากำลังของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้สรุปผลการประชุมที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสถานศึกษา และรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังนี้

1. เรื่องโครงสร้างสถานศึกษา ควรกำหนดเป็นแนวทางกว้างๆ ให้สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม

2. เรืองรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีรูปแบบผสมผสานทั้งที่ปรึกษาและกึ่งบริหาร คณะกรรมการศึกษา ควรมีหน้าที่หลักในการกำกับส่งเสริมและสนับสนุนตามแนวทางในมาตรา 40 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ทั้งนี้คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา ควรอยู่ในระดับเดียวกัน ซึ่งแสดงถึงความเท่าเทียมกันทั้ง 2 ฝ่าย และสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ ดังแผนภาพที่แสดงต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 : 64)

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของบริหารงานตามแนวทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งได้พัฒนาเป็นยุทธศาสตร์สำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติงานในองค์การนักทฤษฎีกลุ่มมนุษยสัมพันธ์เสนอแนะว่า ผู้นำควรให้คนงานมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในองค์การ

ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ นักทฤษฎีเหล่านี้ตั้งสมมติฐานว่าคนงานยังมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่ใครคนงานก็ยิ่งมีความเข้าใจในปัญหาขององค์กรและบทบาทของฝ่ายบริหารมากขึ้นเท่านั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและคนงานเพิ่มมากขึ้น แนวคิดของฟอลเลตต์(Follett) อาร์ไกรส(Argyris) และไลเคอร์ท (Likert) มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างฝ่ายบริหารและคนงานในการปฏิบัติการกิจขององค์กร ให้บรรลุเป้าหมาย ฟอลเลตต์ (Follett. 1971 : อ้างจาก อนรรักษ์ นวพรไพศาล. 2543 : 14) เป็นนักทฤษฎีองค์การผู้หนึ่งที่เชื่อมโยงทฤษฎีคลาสสิกและทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์เข้าด้วยกัน เน้นความร่วมมือระหว่างคนงานกับฝ่ายบริหารโดยสนใจในการช่วยเหลือให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ

อาร์ไกรส (Argyris. 1990) ได้อธิบายถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างคนงานกับผู้บริหารในหลายเรื่องเป็นต้นว่าเป้าหมายของคนงานและเป้าหมายของฝ่ายบริหารมักมีความแตกต่างกันมาก จึงทำให้คนงานแยกตัวออกจากองค์กรทั้งนี้เพราะคนงานไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจขององค์กรและผู้บริหารทำลายคุณค่าของมนุษย์ของคนงานด้วยพฤติกรรมที่เย็นชาและไม่เอาใจใส่ นอกจากนั้นยังเสนอแนะต่อไปว่าผู้นำสามารถส่งเสริมความสอดคล้องกันระหว่างคนงานและฝ่ายบริหารได้ด้วยการให้คนงานมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร ซึ่งการได้มีส่วนร่วม จะทำให้คนงานและฝ่ายบริหารมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คนงานยอมรับเป้าหมายขององค์กรเป็นเป้าหมายของตนมากขึ้นเพราะยังคนงานยอมรับวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นวัตถุประสงค์ของตนมากเท่าใดก็จะยิ่งทำให้องค์กรได้รับประโยชน์มากที่สุดยิ่งขึ้นเท่านั้น ความสำเร็จขององค์กรทำให้คนงานมีความรู้สึกว่ามีความสำเร็จในการทำงาน นอกจากนี้แล้วยังสามารถกำหนดหน้าที่การทำงานเพื่อให้คนงานแต่ละคนมีส่วนร่วมในการบริหารให้โอกาสรับผิดชอบมากขึ้นและให้โอกาสในการตัดสินใจมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานและองค์กรของตนเช่นเดียวกันกับไลเคอร์ท (Likert. 1987) ได้เสนอให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของคนงาน ในกระบวนการบริหารปัจจัยสำคัญสำหรับการริเริ่มการมีส่วนร่วม คือ การพัฒนาส่งเสริมการสื่อสารระหว่างคนงานและฝ่ายบริหารไลเคอร์ทเห็นว่าผู้บริหารเป็นตัวเชื่อมระหว่างคนงานกับภาวะผู้นำในองค์กร เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะส่งเสริมการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยทำหน้าที่เป็นช่องทางสื่อสารจากคนงานขึ้นไปยังผู้บังคับบัญชาระดับสูงและจากผู้นำลงมายังผู้ใต้บังคับบัญชา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537 : 178) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม ซึ่งหมายความว่าถ้าหน่วยงานเห็นความสำคัญของผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมงานก็จะเห็นความสำคัญของหน่วยงานและงานที่ได้รับมอบหมายหรือเกี่ยวข้อง เช่นเดียวกันกับ ยุกวัฒน์ วุฒิเมธี (อ้างจาก เมตต์ เมตต์การุณจิต 2541 :1) มีความเห็นว่า “การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา มีความสำคัญและจำเป็นเพื่อขจัดความขัดแย้งในการพัฒนา เพราะ

เจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะเป็นผู้กำหนดปัญหา และลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งไม่ค่อยตรงกับปัญหาและความคิดของประชาชนซึ่งเป็นผู้รับการพัฒนา ดังนั้นหากนำเอาประชาชนซึ่งเป็นส่วนใหญ่ที่รับผลของการพัฒนาให้เข้ามาอยู่ในกระบวนการคิดค้นและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตลอดจนกำหนดวิธีขั้นตอนในการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงแต่ให้คำแนะนำและสนับสนุนทางวิชาการย่อมจะทำให้เกิดลักษณะของการสมประโยชน์และพึงพอใจของประชาชน”

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2541 : 2 ; อ้างอิงจากเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์.) กล่าวว่า “โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนมาก ดังนั้นภารกิจของโรงเรียน คือการให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ด้วยเหตุนี้ ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหาร ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมจะทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจโรงเรียน มีความเชื่อถือและศรัทธาในโรงเรียน โดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ โรงเรียนที่ปราศจากความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนจะประสบผลสำเร็จได้โดยยาก”

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะกรรมการโรงเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ได้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ซึ่ง ไพศาล อินทัพทัน และสุรยัน นนท์ศักดิ์ (อ้างอิงจาก อุทัย บุญประเสริฐ 2542 : 122) ว่า “คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาามีขึ้นครั้งแรกตั้งแต่เริ่มมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2464 และ คณะกรรมการโรงเรียนก็จะปรากฏอยู่ใน พระราชบัญญัติประถมศึกษาทุกฉบับที่ได้ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของรัฐบาลซึ่งทำหน้าที่บริหารประเทศในยุคนั้นๆ

ได้มีผู้สนใจศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของคณะกรรมการของโรงเรียนที่มีชื่อเรียกต่างๆ กันในช่วงเวลาที่ผ่านมาถึงคณะกรรมการโรงเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน ในส่วนของโครงสร้างของคณะกรรมการโรงเรียนไม่เป็นไปตามที่ระเบียบกำหนดไว้ แต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนยังเน้นในด้านการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนมากกว่าการกำหนดนโยบายและการร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ถึงแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาตามบทบาทการมีส่วนร่วมตามคุณสมบัติของผู้เข้ามามีส่วนร่วม พบว่าเป็นแบบแผนแบบเหลื่อมล้ำ (Inequity participatory pattern) ตามบทบาทมีส่วนร่วมจำแนกได้ 3 แบบ คือ แบบการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (Full participatory pattern) แบบการมีส่วนร่วมเป็นบางส่วน (Partial participatory pattern) และแบบการมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal participatory pattern)

จากการศึกษาจากผลงานการศึกษาวิจัยที่อ้างถึงแล้วจะทำให้ทราบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ให้ความสำคัญของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมใน

การจัดการศึกษาในโรงเรียนมาโดยตลอด และคนในชุมชนก็เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษากับผู้บริหารโรงเรียนมาแล้วทั้งสิ้นเพียงแต่ว่าในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ อย่างเป็นทางการ หลักฐานอ้างอิงได้นั้น ในอดีตที่ผ่านมาไม่ได้กระทำไว้อย่างชัดเจน ที่ผ่านมาจะพบว่าคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนจะมีบทบาทไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงที่ปรึกษาในบางครั้งคราวเท่านั้น อำนาจการตัดสินใจ หรือ ดำเนินการใดในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งสิ้น กรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีส่วนเกี่ยวข้องมากก็จะเป็นด้านการบริจาคเงิน และอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน เพราะชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจว่าหน้าที่การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนโดยครูใหญ่และคณะครูเท่านั้น ซึ่งอาจเข้าใจได้ว่าคณะกรรมการโรงเรียนยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนและท้องถิ่น และในส่วนของโรงเรียนก็ดำเนินการแต่งตั้งกรรมการโรงเรียนเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการเท่านั้น แม้ว่าเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2539 แล้วก็ตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายการศึกษานับสำคัญในปัจจุบันที่ได้มุ่งเน้นการกระจายอำนาจการศึกษาไปสู่ท้องถิ่นให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะมีส่วนช่วยเหลือ และหรือมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามความต้องการของสังคมได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้สนองเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาจึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เพื่อให้เกิดแนวทาง และความชัดเจนในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อที่จะให้การบริหารการศึกษาของโรงเรียนสอดคล้องกับนโยบาย จึงวางแนวทางว่าควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น คือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายประเภทที่ได้รับเสนอชื่อ แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 7-15 คน ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครองไม่เกิน 2 คน, ผู้แทนครูไม่เกิน 2 คน, ผู้แทนองค์กรชุมชนไม่เกิน 2 คน, ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่นไม่เกิน 2 คน, ผู้แทนศิษย์เก่าไม่เกิน 2 คน, และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 2 คนและในจำนวนนี้มีคณะกรรมการที่เป็นสตรี 1 ใน 3 ของจำนวนกรรมการทั้งหมด(ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2543) และจากระเบียบดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า ได้มีการกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาให้ไปเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในเรื่องใหม่ๆหลายประการเช่น การให้ความเห็นชอบในการทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา การพิทักษ์สิทธิเด็ก การดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ การร่วมบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ

การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน รวมไปถึงให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาของคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของนักเรียนโดยตรงสิ่งเหล่านี้นับเป็นการเปิดโอกาสให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนอย่างเต็มที่เกือบจะทุกด้านสิ่งที่ควรคำนึงถึงในความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา จะเกิดขึ้นหรือไม่หรือเกิดขึ้นแล้วดำรงต่อไปอย่างไรจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องศึกษา ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องต่อไป

สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาชาติ ซึ่งมีโรงเรียนประถมศึกษากระจายอยู่ในทุกแหล่งชุมชนทั่วประเทศ เป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน แม้ในอดีตที่ผ่านมาประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยอ้อม และโดยปริยายในลักษณะการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในลักษณะต่างๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้โรงเรียนได้ดูแลอบรมสั่งสอนบุตรธิดาของตน แต่เมื่อระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการแต่งตั้งกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมากขึ้นดังที่กล่าวแล้ว ประกอบกับกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนตามจำนวนที่กำหนดที่มีที่มาหรือประเภทของกรรมการ ทั้ง 7 ประเภทดังกล่าวได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 เป็นต้นมา มีหน้าที่ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ปฏิบัติมากกว่าระเบียบทุกฉบับที่เกี่ยวข้องในระยะเวลาที่ผ่านมา และกรรมการบางท่านก็เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียนมาแล้วบ้าง ปัญหาที่ผ่านมาย่อมมี และปัญหาในการดำเนินการในรอบปีที่ผ่านมาของคณะกรรมการสถานศึกษาชุดปัจจุบันก็ย่อมปรากฏขึ้นซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ควรศึกษา เพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้งานจัดการศึกษาในโรงเรียนได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

จากบทบาทการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 วิชาญ วงศ์วรทัตญญ และคณะ ได้ทำการศึกษาโรงเรียนในสหวิทยาเขตอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ 12 ประการ โดยภาพรวมไม่มีปัญหา มีเพียงร้อยละ 9 ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ทำการศึกษาเห็นว่าปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาปัญหาอุปสรรคในแต่ละด้านพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีปัญหาอุปสรรคในหน้าที่ทั้ง 12 ประการไม่แตกต่างกัน (นิสิตบัณฑิตศึกษา รุ่นที่ 6 มหาวิทยาลัยนเรศวร. 2544 : 4) ซึ่งต่างกับการศึกษาของพระครูวิสิฐปัญญาวัฒน์ (ขันยา) และคณะได้ทำการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะ

คือ ปัญหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย กล่าวคือกรรมการส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามระเบียบทั้ง 12 ประการ จึงเกิดความไม่ชัดเจน ทำให้ปฏิบัติงานด้วยความไม่มั่นใจ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะเกรงใจ เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความรู้ น้อย ไม่ทันต่อเหตุการณ์ ส่งผลกระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วม (สรุปผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนิสิตบัณฑิตศึกษา รุ่น 6 มหาวิทยาลัยนเรศวร 2544 : 66)

จากแนวคิดดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญ ในการบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ มีความละเอียดอ่อน ต้องอาศัยความเป็นผู้ประสานงานที่ดีทั้งใน ส่วนโรงเรียนและชุมชน การสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคณะใดย่อมจะส่งผลให้การทำงานในองค์กรได้บรรลุวัตถุประสงค์และมี ประสิทธิภาพ ทุกคนจะมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์การโดยจะมุ่งมั่นร่วมมือออกแรง ทำงานให้ได้ดีเพื่อตนเองและเพื่อหน่วยงานเป็นสำคัญ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 237 อ้างอิงจากเมตต์ เมตต์การุณจิตต์. 2541 : 12) ได้ให้ ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง รูปแบบของความเกี่ยวข้องผูกพันร่วมกัน (Involvement) ของสมาชิกในการประชุมหรือเพื่อดัดสินใจและควบคุมการทำงานร่วมกัน และ เอกชัย กี่สุขพันธ์ ยังได้แสดงถึงระดับความผูกพันให้เห็นชัดเจนด้วยแผนภาพ ดังนี้

ข้อผูกมัดหรือตกลงใจร่วมกัน
(Commitment)

ความเกี่ยวข้องผูกพัน
(Involvement)

การมีส่วนร่วม
(Participation)

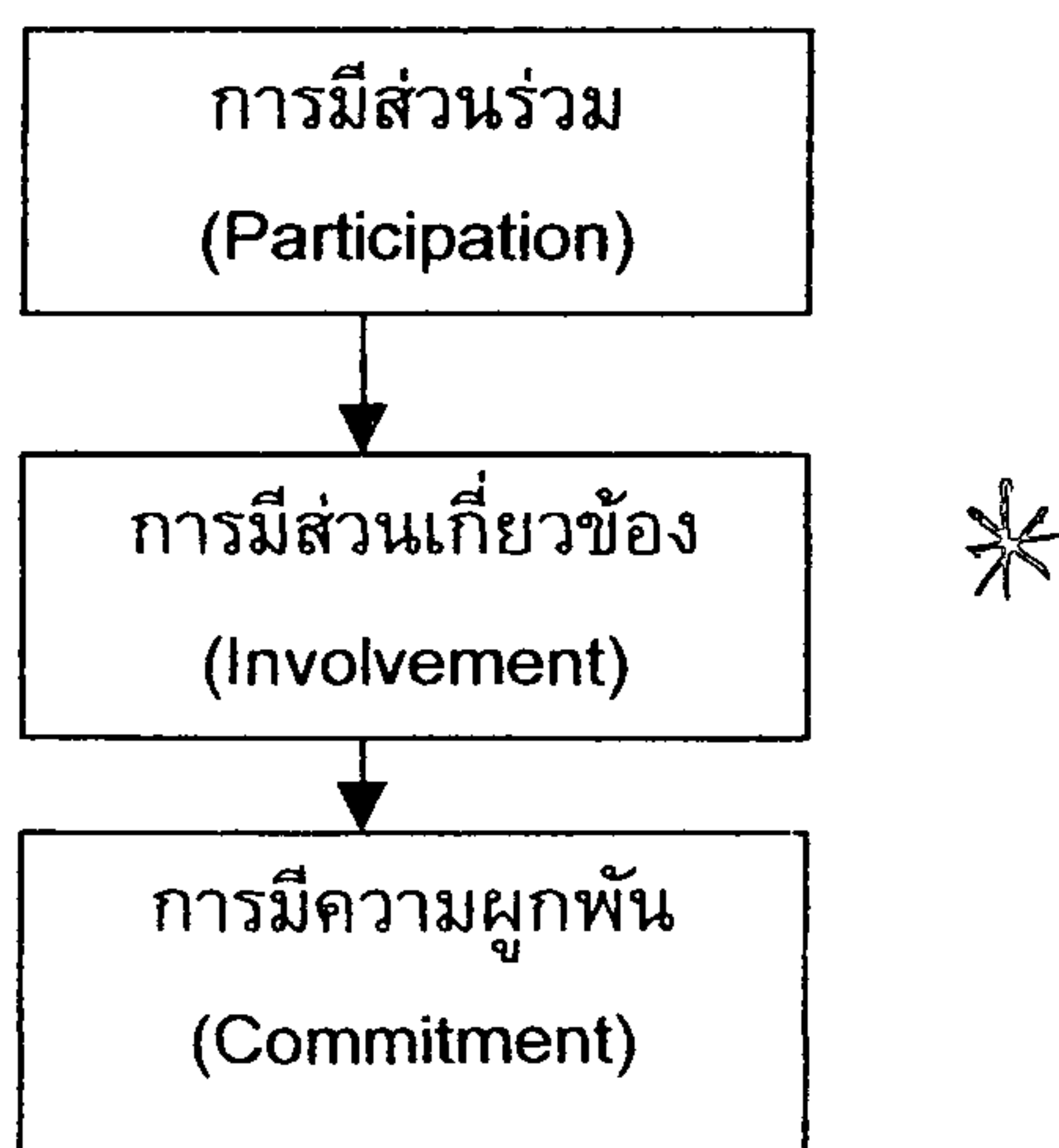
ภาพประกอบ 4 แสดงระดับความผูกพันในการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ (Mental and Emotinal Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากร และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์คือการดำรงชีพของทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

ไพรัตน์ เตชรินทร์ (2525 : 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ว่าหมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในชุมชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือหลายเรื่องรวมกัน

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537 : 182 – 183) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (participation) ว่าเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร ประสิทธิภาพขององค์การขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้นในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิด สติปัญญา ก็คือการให้มีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (involvement) ในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (commitment) ต่อกิจกรรมและองค์การในที่สุดซึ่งแสดงไว้ตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพประกอบ 5 แสดงการมีส่วนร่วมในองค์การ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534 : 67) กล่าวว่าสารสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะทำให้ประชาชนบังเกิดมีความศรัทธาในตัวเอง (Self - reliance) ความเชื่อมั่นในตัวเอง (Self - Confidence) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) ในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 5) ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทว่าเป็นการที่ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องในกิจกรรมพัฒนา

2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงิน วัสดุในกิจกรรมการพัฒนา

White (อ้างจากกิตติ คันธา 2536 : 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 มิติ มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร มิติที่ 2 มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจและมิติที่ 3 มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุปในความหมายของการมีส่วนร่วม แม้ว่าความหมายของการมีส่วนร่วมจะมีนักวิชาการให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายตามแต่ละทฤษฎะก็ตาม แต่สิ่งสำคัญของการมีส่วนร่วมก็คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับประโยชน์จากการกระทำนั้นซึ่งมีผลกระทบต่อดตนเองและชุมชนโดยรวม สำหรับในส่วนรูปแบบหรือลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ นั้นได้มีผู้สนใจศึกษา และได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมในกาสรบริหารงานแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจว่าจะศึกษาในด้านใด อาทิ

กรรณิกา ชมดี (2524 : 13 อ้างจาก เมตต์ เมตต์การุณจิตต์ 2541) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมหลังจากได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meetings)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committee)

4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้ แรงงาน (Employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

นอาน วุฒนิกรมรักษา (2526 : 16) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนดำเนินงาน
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินการ
5. ขั้นติดตามผลงาน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534 : 12) กล่าวถึงหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า หลักความร่วมมือของประชาชนที่สำคัญยิ่งก็คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างจริงจังและจริงใจ ทั้งนี้ด้วยการเปิดโอกาสให้มีการศึกษา (Education) การร่วมพิจารณา (Consensus) และการตกลงใจร่วมกัน (Consent) ในการแก้ปัญหาหรือการวางโครงการต่าง ๆ การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมก็เพื่อเป็นการให้ประชาชนได้มีสิทธิและความเสมอภาคกัน ในอันที่จะรับผิดชอบในสังคม ประชาชนจะมีโอกาสร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2525 : 11 – 13 อ้างจากเมตต์ เมตต์การุณจิตต์ 2541) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ว่ามีอยู่ 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537 : 19) ได้ศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติและระเบียบของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในส่วนที่ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาที่ภาครัฐจัดดำเนินการปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาจะมีอยู่ในลักษณะเดียว คือ ในรูปของคณะกรรมการ การเข้าร่วมในคณะกรรมการก็จะอยู่ในลักษณะของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิมีความหมายรวมถึงข้าราชการในหน่วยงานอื่นๆ ที่ข้าราชการที่เกษียณแล้วและหรือประชาชนทั่วไป

เดวิส และ นิวสตรอม Davis and Newstrom (อ้างอิงจากเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2527 : 182) มีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นความเกี่ยวข้องในด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมของกลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้ทำงานสำเร็จได้ตามเป้าหมายซึ่งการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง กับประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1. การเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย (Involvement)
2. การช่วยเหลือและทำประโยชน์ (Contribution)
3. การรับผิดชอบ (Responsibility)

นริวรรณ พรหมชุม และคณะ (2537 : 7) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของกรรมการ ศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจนในจังหวัด ขอนแก่น ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาไว้เป็น 2 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมในด้านนโยบาย ได้แก่ การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำ และ การร่วมตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในด้านปฏิบัติการ เช่น แรงงาน เงิน/วัสดุอุปกรณ์ ประชา สัมพันธ์และประสานงาน

โคเฮน และอัฟฮอฟ Cohen and Uphoff (1980 : 219 – 222 อ้างอิงจาก เมตต์ เมตต์การุณจิตต์. 2541) ที่ได้อ้างอิง แชดิดและคณะ Shadid and other. (1982) ในความเห็น ในแนวคิดและขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบมากที่สุดว่าแนวคิดที่เป็นเป็นแนวคิดของ Cohen and Uphoff ซึ่งประกอบด้วย ความสำคัญและลำดับขั้นของการมีส่วนร่วม เป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่ม ตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุน ด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ในส่วนขั้นตอนของการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่ต้องกระทำก็คือ การกำหนด ความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ ซึ่งในการดำเนินงานโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์

ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่นช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือเป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมทั้งผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นในทางลบ ที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Perference) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้

แคมป์เบลและแรมซีเยอร์(กิตติชัย การโสภา อ้างจาก Campbell and Ramseyer 2536 : 25) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการในการจัดการศึกษาไว้ 5 ระดับดังนี้

1. ระดับที่ไม่มีส่วนร่วมเลย คือ การที่โรงเรียนและชุมชนไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเลย ต่างฝ่ายต่างอยู่ โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ประชาชนก็ไม่สนใจ ไม่รับรู้ ไม่ร่วมกิจกรรมต่างๆ กับโรงเรียน
2. ระดับการมีส่วนร่วมน้อย คือ การที่โรงเรียนและชุมชนมีการติดต่อกันในลักษณะของการมีส่วนร่วมที่ปรากฏได้แก่ การได้รับฟังคำชี้แจงจากอีกฝ่ายหนึ่งเป็นครั้งคราว
3. ระดับที่มีส่วนร่วมปานกลาง คือ การที่ประชาชน ได้รับฟังเรื่องราวต่างๆ จากโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น และมีคำถามจากประชาชนสู่โรงเรียนเป็นครั้งคราว
4. ระดับการมีส่วนร่วมมาก คือ โรงเรียนและชุมชนเริ่มมีความเกี่ยวข้องกันมากขึ้น มีการคิดหาเหตุผล แก้ปัญหาร่วมกัน โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น
5. ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือการที่โรงเรียนและชุมชนร่วมกันคิดหาเหตุผลตัดสินใจ แก้ปัญหาร่วมกัน โดยต่างฝ่ายต่างยอมรับซึ่งกันและกัน

ไพรัตน์ เดชรินทร์ (มปป. : 17 – 18 อ้างจาก เมตต์ เมตต์การุณจิตต์ 2541) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท คือ การที่ประชาชนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบการพัฒนาทั้งกระบวนการตั้งแต่เริ่มแรกของโครงการไปถึงตอนจบของโครงการ ซึ่งครอบคลุมในขั้นตอนต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและการประเมินผล
4. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมของโครงการ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537 : 183 - 184) ได้สรุปแนวคิดในการมีส่วนร่วมตัดสินใจของ วรูม และเยตัน Vroom and Yetton ซึ่งได้เสนอตัวแบบ (model) แนวทางในการที่จะกำหนดว่าเมื่อใด ควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และควรมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างไรในการตัดสินใจวรูมและเยตัน ได้เสนอแนะว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ควรจะขึ้นกับธรรมชาติของปัญหาและสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบและปริมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจไว้ 2 กลุ่ม คือ

1. กฎกลุ่มแรกเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจ
2. กฎกลุ่มที่สองเป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ส่วนในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือกการตัดสินใจ ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจเองคนเดียว (unilateral) ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ (shared) โดยมีทางเลือกในการตัดสินใจทั้ง 5 วิธีมีดังนี้

1. ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง
2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากผู้อื่น แล้วตัดสินใจเอง
3. ผู้บริหารหารือกับผู้เกี่ยวข้องเป็นรายคน แสวงหาความคิด และข้อเสนอแนะ แล้วตัดสินใจเอง
4. ผู้บริหารปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกันโดยการอภิปรายแล้วตัดสินใจ
5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหา แล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

อุทัย บุญประเสริฐ. (2545 : 44) ได้เสนอแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นแนวคิดพื้นฐานเป็นการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา การศึกษากับการกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งเกิดจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการศึกษาของรัฐได้เห็นความสำเร็จของภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมซึ่งความสำเร็จนั้นเกิดจากการยกระดับคุณภาพในการบริหารจึงมีความเชื่อว่า ถ้ามีการยกระดับคุณภาพการศึกษาก็น่าจะเป็นสิ่งนำไปสู่ความสำเร็จได้เช่นกัน ความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกระแสในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งล้วนเป็นการปรับปรุงการทำหน้าที่บางประการในโรงเรียน ก่อให้เกิดแนวคิดทางการบริหาร โรงเรียนขึ้นหลายแนวทาง เช่น ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน เน้นการกระจายอำนาจ เป็นต้น เป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้มีบทบาทและหน้าที่ในโรงเรียน เช่น การบริหารงบประมาณด้วยตนเอง การสร้างหลักสูตรของโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน รูปแบบของการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มุ่งให้โรงเรียนมีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารด้านวิชาการ ด้านการเงิน ด้านการบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการโรงเรียน โดยมีความเชื่อว่าการตัดสินใจที่ดีที่สุดน่าจะเกิดจากการ

ตัดสินใจของคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด และมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด

อุทัย บุญประเสริฐ (2545; 189 - 191) ได้สรุปแนวคิดหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไว้ว่า โดยทั่วไปการบริหารตามแนวคิดดั้งเดิมนั้นจะตรงกันข้ามกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กล่าวคือ ในการบริหารแบบดั้งเดิม การบริหารโรงเรียนจะดำเนินการโดยการควบคุมจากภายนอก (External Control Management) เป็นหลักโรงเรียนมักจะถูกควบคุมโดย หน่วยงานจากส่วนกลาง นโยบายการบริหารการศึกษาจะไม่ตรงกับปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน แนวคิดเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือ School - based Management เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารโดยการกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการและให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

หลักการสำคัญในการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย หลักการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน และ หลักการบริหารตนเอง โดยในทั้ง 5 หลักการมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญในการจัดการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการศึกษาของเด็ก

2. หลักการมีส่วนร่วม (Paticipation Collaboration or Involiment) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร ร่วมตัดสินใจและร่วมจัดการศึกษา เพราะการที่บุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และจะเต็มใจและยินดีร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

3. หลักการคืนอำนาจ (Reterm Power People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะเป็นแบบมีการรวมอำนาจการจัดการศึกษาไว้ที่ส่วนกลาง แต่เมื่อความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ มีมากขึ้นคนมีการศึกษามากขึ้นสังคมเปลี่ยนแปลงไปการจัดการศึกษาในส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัดไม่สนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องคืนอำนาจสู่ท้องถิ่น ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชน ได้มีบทบาทจัดการศึกษามากขึ้นเป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนหรือท้องถิ่นจัดการศึกษาเอง

4. หลักการบริหารตนเอง (Self managing) เนื่องจากในระบบจัดการศึกษาโดยทั่วไปนั้นมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลางเป็นหลักในแทบทุกเรื่องโรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงในการบริหารและจัดการด้วยตนเองเลย การบริหารโดยใช้

โรงเรียนเป็นฐานนั้นมีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธีและถ้าส่วนกลางทำหน้าที่เพียงแต่กำหนดนโยบายและเป้าหมาย แล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินการได้ แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้รับ น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุลย์ (Check and Balance) เป็นในลักษณะส่วนกลางกำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน และให้องค์กรอิสระตรวจสอบคุณภาพของโรงเรียนจากการประมวลแนวคิดของ นักวิชาการและองค์กรต่างๆ สรุปได้ว่าการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษาโดยเปลี่ยนอำนาจในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปสู่โรงเรียนให้ คณะกรรมการสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาใน โรงเรียนมีหน้าที่และรับผิดชอบในการตัดสินใจในการบริหารจัดการเรื่องต่างๆ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยยึดหลักการเบื้องต้นคือ การถ่ายโอนอำนาจของสถานศึกษาไปสู่ชุมชน เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมาย และเกิดการตัดสินใจในส่วนที่มีผลกระทบกับชุมชนของเขา ตามแนวคิดของกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันตามสภาพของชุมชน

การมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กรและนอกองค์กรนั้นมีระดับและวิธีการแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำ และรูปแบบของภาวะผู้นำด้วย จึงกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหากผู้นำมีความเป็นเผด็จการในการใช้อำนาจมาก การมีส่วนร่วมก็อยู่ในระดับที่ต่ำ ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้นำมีวิสัยทัศน์เป็นประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมก็ย่อมอยู่ในเกณฑ์สูงขึ้นการใช้ภาวะผู้นำตามสถานการณ์และตามสภาวะแวดล้อมที่สมควรน่าจะส่งผลสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้ดี

4. การปฏิบัติในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การที่คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยการร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การร่วมดำเนินการ โดยการสนับสนุนความร่วมมือในการจัดการศึกษาการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงติดตามผลการดำเนินงาน การตรวจสอบการทำงานของโรงเรียนและการรับผลการจัดการศึกษาในชุมชน ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาพื้นฐาน ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542. : 183) พบว่า ในโรงเรียนมีกิจกรรมต่างๆที่ชุมชนและโรงเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติร่วมกันในการจัดการศึกษาค่อนข้างชัดเจนแต่บางกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมน้อยไม่ชัดเจนในส่วนที่มีการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมชัดเจนรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สำคัญในโรงเรียน

ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาและโรงเรียนควรศึกษาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการมีส่วนร่วม มี 5 รูปแบบ ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542. : 183 - 209) คือ

- 1.รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา
- 2.รูปแบบการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 3.รูปแบบการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น
4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการตั้งกองทุนการศึกษา
- 5.รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

จากรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษา ทั้ง 5 รูปแบบ เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่ามีขั้นตอนการปฏิบัติที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มดำเนินการ ขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่ประธานกรรมการโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้ดำเนินการ ภายใต้งเงื่อนไขที่ว่า ต้องการร่วมกันคิดที่จะดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแต่ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอ หรือยังไม่แน่ใจว่าจะดำเนินการอย่างไร

2. การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนต้องสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน โดยช่วงแรกอาจจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์ได้เริ่มจากการติดต่อพบปะพูดคุยกับคณะกรรมการสถานศึกษาและคนในชุมชนที่มีวัยใกล้เคียงกันก่อน หลังจากนั้นจึงเริ่มทำความคุ้นเคยกับคนในชุมชนทั่วไป อาศัยคณะกรรมการสถานศึกษาและเพื่อนวัยเดียวกันเป็นผู้เชื่อมโยงความสัมพันธ์

3. การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม กลุ่มของผู้มีส่วนร่วม มีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มคณะครู กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มวิทยากรภายนอก กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มคณะที่ปรึกษาของโรงเรียน และกลุ่มผู้สนับสนุนโรงเรียนด้านต่าง ๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มแม้จะไม่มีบทบาทที่เด่นชัดในการในการมีส่วนร่วม กับโรงเรียนในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ก็จะมีบทบาทร่วมในกลุ่มอื่นด้วย หรือบางครั้งก็มีบทบาทที่เด่นชัดในหลายกลุ่มขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

4. การสร้างกิจกรรมเป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ามาร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนจากหลายฝ่ายในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่า และเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม เพราะการที่มีผู้ร่วมคิดร่วมสร้างกิจกรรมร่วมกันหลายฝ่าย ตั้งแต่ขั้นตอนการริเริ่มคิด ริเริ่มทำจะทำให้ผู้ร่วมงานมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน เป็นหุ้นส่วนซึ่งจะทำให้มีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่อไปของการดำเนินกิจกรรม

5. การต่อรองเพื่อการดำเนินกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่จะสอดแทรกอยู่ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมหรือการดำเนินงานของชุมชนและโรงเรียนทุกขั้นตอน ซึ่งมักจะเป็นไปในรูปของการร่วมกันอภิปรายเพื่อการวางแผนการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรม หรือบางครั้งก็เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการเพื่อเพื่อให้ทุกฝ่ายที่จะร่วมกันดำเนินงานเกิดความรู้สึก

ความคิดเห็นของตนก็ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม หรือบางครั้งก็เป็นขั้นตอนของการพยายามที่จะให้ความคิดเห็นของตนถูกเลือกนำมาใช้ โดยเฉพาะในส่วนรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาขั้นตอนนี้จะถูกนำมาใช้มากทั้งเพื่อการต่อรองในการขอรับบริจาค หรือในการบริจาค และในการทำให้ผู้ที่ต้องการบริจาคสามารถต่อรองจำนวนเงินที่พอจะร่วมบริจาคได้โดยไม่รู้สึกเดือดร้อนมากเกินไปหรือบางทีก็เป็นการสร้างความชอบธรรมในการดำเนินกิจกรรมต่อไปว่าได้มีการต่อรอง เพื่อให้เกิดความความยินยอม หรือ คล้อยตามกัน ตามความต้องการตามที่แต่ละกลุ่มที่มาทำกิจกรรมจะเกิดการยอมรับร่วมกันได้

6. การร่วมกันดำเนินการ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่แสดงถึงบทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วมชัดเจนซึ่งบางครั้งแสดงถึงแบบแผนการมีส่วนร่วมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันดำเนินการด้วยโดยลักษณะของการมีส่วนร่วมดำเนินการของกลุ่มบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะมีความแตกต่างกันตามคุณสมบัติของแต่ละกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมเช่น กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มคณะครู หรือกลุ่มผู้บริจาคทรัพย์หรือสิ่งของให้โรงเรียนจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมมาก ส่วนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนทั่วไป จะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมน้อยมักจะเป็นกลุ่มมาร่วมงานและสนับสนุนตามที่ได้รับเชิญชวนส่วนอีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมหรือการดำเนินงานต่างๆ ในโรงเรียน ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้นำชุมชนที่ในตำแหน่งเป็นทางการ เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของการริเริ่มงาน คิดงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุน ร่วมงาน ร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ติดตามงาน ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างหนักแน่นและจริงจัง และมีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการดำเนินการได้

7. การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ หลังจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ แล้ว ผู้ที่มีส่วนร่วมกันดำเนินการจะประเมินผลการดำเนินการร่วมกัน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง ลักษณะของการประเมินผลที่โรงเรียนดำเนินการ คือการสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนร่วมกิจกรรม

8. การร่วมกันรับผลจากการดำเนินงาน ผลจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรม และการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของชุมชนส่วนมากเป็นผลประโยชน์ทางด้านจิตใจ มากกว่าจะเป็นสิ่งตอบแทนที่เป็นผลทางด้านวัตถุสิ่งของจากโรงเรียนและชุมชน ผลจากการมีส่วนร่วมที่โรงเรียนนำมาใช้ในการแสดงความขอบคุณต่อคนในชุมชน จึงเป็นความรู้สึกทางด้านจิตใจ คือการแสดงความคุ้นเคย การทักทาย การเยี่ยมเยียน การมอบเกียรติบัตร การยกย่องด้วยการประกาศคุณความดี และการไปร่วมงานในชุมชนมากขึ้นและเมื่อผู้มีส่วนร่วมกับโรงเรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดเครือข่ายของผู้มีส่วนร่วมมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้การปฏิกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

และภาคประชาชน ได้มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกันปรับเปลี่ยนโครงสร้าง วิธีการปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการและแนวทางของภาคเอกชนและประชาชนและยังช่วยเสริมสร้างความสมานฉันท์และการรวมพลังในสังคม

นอกจากนี้ในส่วนของการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาหรือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและครอบครัวยังเน้นให้มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนและครอบครัว โดยปฏิรูปการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน โดยการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในทุกระดับมากขึ้น และกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ชุมชนสามารถกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ภายใต้การกำหนดโครงสร้างและมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นระบบ (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539 : 45)

เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ "...เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวลให้กว้างขวางและสูงขึ้นถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้อง สัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ชุมชน และประเทศ ให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มศักยภาพ.." (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 56) โดยมีแนวทางการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยให้ชุมชนและสถาบันทางสังคม ต้องมีบทบาทในการจัดการศึกษา และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ชุมชน ครอบครัว ควรตระหนักถึงสิทธิและพิทักษ์สิทธิของเด็กในการได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 63)

เช่นเดียวกับ แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 กระทรวงศึกษาธิการ. (2539) ที่เห็นว่า จากแนวโน้มของการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาต้องมุ่งประเด็นหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยกระดับให้สูงขึ้นและกว้างขวางทั่วถึงและมีคุณภาพเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพโดยมียุทธศาสตร์ในการพัฒนา คือ ส่งเสริมสนับสนุน ให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 5-6) โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบาย ข้อ 2 เกี่ยวกับการปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการกระจายอำนาจให้มีความคล่องตัว สามารถจัดการศึกษาหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นภายใต้แนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และให้ประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและตรวจสอบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกแห่ง โดยมีมาตรการส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน และเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา โดยพัฒนาศักยภาพของครอบครัว

ให้เข้มแข็งด้วยมิติทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาในแต่ละระดับรวมทั้งการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร(กระทรวงศึกษาธิการ.2539:11-12)

นอกจากนโยบายระดับชาติดังกล่าว หน่วยงานในปฏิบัติคือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดนโยบายให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 สอดคล้องกับนโยบายข้อที่ 5 ที่กำหนดเกี่ยวกับการปฏิรูปการบริหารโรงเรียนโดยให้สามารถวางแผนและจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนและเกิดความรู้ที่แท้จริง โดยคณะกรรมการโรงเรียนกลุ่มบุคคลและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินงานรวมทั้งส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารและการจัดการ โดยมีเป้าหมายที่จะกระจายอำนาจให้คณะกรรมการโรงเรียน มีส่วนร่วมและการตัดสินใจ ในการวางแผนบริหารการจัดการศึกษาและพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีอิสระ และมีมาตรการเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยการพัฒนากระบวนการวางแผนและการจัดการเพื่อให้คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 37-38) ซึ่งนโยบายทั้งหมดนี้เป็นไปโดยสอดคล้องกับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น คือ

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีหลักการดังนี้ เป็นการศึกษาระดับพื้นฐานเพื่อปวงชน ที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียน ไปใช้ในการดำรงชีวิต และมุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วน ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ก็ได้กำหนดหลักการและจุดหมายของหลักสูตรไว้สอดคล้องกัน คือ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพหรือการศึกษาต่อ และเป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จากนโยบายการพัฒนาประเทศและการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนดังที่กล่าวแล้ว นับว่าเป็นนโยบายหลักที่ปรากฏชัดเจนขึ้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษา ทำให้นักการศึกษาและนักวิชาการได้สรุปแนวคิดและนำเสนอในลักษณะการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนในการจัดการศึกษาได้หลากหลายขึ้น ทำให้เกิดความตื่นตัวเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติเบื้องต้น จึงต้องดำเนินการนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียต่อการผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน มามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มากขึ้น

ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาคน โดยการนำผู้เกี่ยวข้องที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้แทนจากองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า หรือบุคคลอื่นที่โรงเรียนพิจารณา และให้ความสำคัญ เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษา และร่วมรับผลประโยชน์จากที่ได้มีส่วนเสนอแนะในการจัดการศึกษา หากโรงเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพตามแนวทางการจัดการศึกษาแบบการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ดังกล่าวแล้ว นอกจากจะทำให้รูปแบบการบริหารโรงเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ชุมชนมีความพึงพอใจในผลผลิตของโรงเรียนที่สร้างคนที่ตนต้องการให้ชุมชน ยังเป็นประโยชน์ในการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้แก่ท้องถิ่น และเป็นการสนองนโยบายของรัฐในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอีกส่วนหนึ่งอีกด้วย

6. ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน

6.1. ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน

สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อยู่ที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนการร่วมประเมินผลมาน้อยเพียงไร ในเรื่องของปัจจัยที่จะสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าว ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534 : 67) เห็นว่าผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องมีลักษณะของการเป็นผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่จะยอมรับในปรัชญาของการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาจะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541: 268 – 271) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร เห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าว นั้น สรุปได้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่

1.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมจะช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนโรงเรียนด้านการเงิน เพราะเป็นย่านอุตสาหกรรมย่อมทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจดี

1.2 โดยทั่วไปคนไทยมีนิสัยชอบทำบุญ ไม่ค่อยจะปฏิเสธคำร้องขอของผู้อื่น โดยเฉพาะโรงเรียนที่เป็นสถาบันสอนบุตรหลานให้เป็นคนดี มีความรู้

1.3 ระบบการเมืองการปกครองท้องถิ่น กระตุ้นให้นักการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ซึ่งในช่วงที่มีการเลือกตั้งผู้สมัครมักจะต้องไปพบประชาชน และช่วยเหลือกิจกรรมของสังคมโดยเฉพาะวัดกับโรงเรียนที่เป็นสถาบันหลักของชุมชน

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน

2.1 ความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อโรงเรียน หากโรงเรียนสร้างความศรัทธาให้กับชุมชนได้ เช่น ผลการเรียนรู้ดี นักเรียนสามารถสอบชิงทุนหรือสอบเข้าสถาบันที่มีชื่อเสียงได้ โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ ครูอาจารย์เอาใจใส่ต่อเด็ก โรงเรียนชนะการประกวดผลงานทางวิชาการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเกิดความศรัทธาต่อโรงเรียน

2.2 ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียนและต้องมีหน้าที่ต่อโรงเรียน ความรู้สึกดังกล่าวมักจะอยู่ในรูปของโรงเรียนของเรา การเป็นศิษย์เก่า การเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการก่อตั้ง และทำนุบำรุงโรงเรียน การเป็นผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ

2.3 ความคาดหวังของชุมชนต่อโรงเรียน ได้แก่ ความคาดหวังว่าโรงเรียนจะสั่งสอนบุตรหลานของเขาให้เป็นคนเก่ง คนดี และคาดหวังให้โรงเรียนมีคุณภาพไม่เป็นรองโรงเรียนอื่น

2.4 ชุมชนมีความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน หากผู้บริหารและครูเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนให้การต้อนรับประชาชนอย่างดี โรงเรียนเอาใจใส่บุตรหลานของประชาชน ชุมชนก็จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนด้วยดี

3. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน

3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริหารและครู ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ให้เกียรติและกำลังใจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าหรือศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอยู่ในโรงเรียน ครูสนใจและเอาใจใส่การเรียนการสอน ฯลฯ

3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับผลงานและวิถีปฏิบัติของโรงเรียน เช่น โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านวิชาการ มีความเชื่อถือในเรื่องการเงิน โรงเรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ฯลฯ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 33 - 35) กล่าวถึงปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นแรงผลักดันหรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลเอง
2. ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง
3. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น
4. รางวัลตอบแทน คือ ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาโดยหวังประโยชน์ตอบแทนอำนาจ

และปรัชญา เวสารัชช์ ได้กล่าวถึงความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มว่า มีปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหาด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทักษะการท้องถิ่นอย่างเต็มที่

1. การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อนสนอง ผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่

2. การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ บัณฑิตดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

จุฬารัตน์ ดิสกุล (2537 : 96) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า กรรมการศึกษาส่วนใหญ่ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้กับโรงเรียน การปรับปรุงซ่อมแซมห้องเรียน สำหรับการแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน ตลอดจนประสานงานกับชุมชน หน่วยงานและส่วนราชการนั้น พบว่า เป็นการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การแจ้งความประพฤติของนักเรียนแก่โรงเรียน

ไพโรจน์ พรหมมีเนตร (2533 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการปฏิบัติงานของ กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พิษณุโลก พบว่า การแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงานและ ส่วนราชการของกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการจัดหารายได้เพื่อ บำรุงการศึกษา และขอแรงงานจากชุมชนเพื่อพัฒนาอาคารสถานที่ การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน

สุนทร ขอบทำดี (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองพบว่า คณะกรรมการศึกษาส่วนใหญ่มีบทบาทด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน มีส่วนร่วม ในการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ประสานงานให้มีการเผยแพร่ ข่าวสารในที่ชุมชน และขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน โดยร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้านการให้บริการแก่ชุมชน การมีส่วนร่วมเสนอแนะและประสานงานให้โรงเรียนร่วมกับ หน่วยงานอื่นให้บริการความรู้แก่ประชาชนที่โรงเรียน และแสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชนนำมาปรับปรุงอาคารสถานที่ไว้บริการชุมชน ในด้านการร่วมกิจกรรมกับชุมชนและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น ให้ครู นักเรียนร่วมพัฒนาชุมชน และสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับประชาชน ในด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน มี บทบาทขอความร่วมมือประชาชนร่วมกิจกรรมวันสำคัญที่โรงเรียน ช่วยพัฒนาโรงเรียนด้วย แรงงานช่างก่อสร้าง และแสวงหาความช่วยเหลือนักเรียนจากชุมชนโดยจัดอาหารกลางวัน ทู่นักเรียน และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นมีบทบาท แสวงหาความช่วยเหลือจากประชาชน สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนในการแข่งขันกีฬา

งานวันเด็ก เข้าค่ายพักแรม จัดตั้งกองทุน มูลนิธิเพื่อพัฒนาโรงเรียน และให้ข้อมูลและการให้บริการของโรงเรียนแก่หน่วยงานอื่น เช่น วัด สถานือนามัย สภาตำบล

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีอยู่หลายประการที่สำคัญก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญและสนองนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ ผู้บริหารจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนให้แน่นแฟ้น อย่าคิดว่าโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่มีเศรษฐกิจดีก็จะได้รับการสนับสนุน นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องสร้างผลงานให้ชุมชนเกิดความศรัทธา เช่น มีผลงานทางวิชาการ เอาใจใส่เด็กนักเรียน เด็กนักเรียนมีผลการเรียนดี เป็นต้นสำหรับในด้านของประชาชนนั้น ส่วนใหญ่ไทยมีนิสัยชอบทำบุญ มีความเอื้อเฟื้อ และเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน หากโรงเรียนสามารถเป็นผู้ให้ที่มีดีแล้ว โรงเรียนก็จะเป็นผู้รับที่สำคัญได้รับสนับสนุนในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยรวมต่อไป

6.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

ธวัช ทันทิพา (2521 : 11) ได้ศึกษาบทบาทของโรงเรียนชุมชนในการพัฒนาชนบทในประเทศไทย : เขตการศึกษา 12 พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมของกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่กรรมการโรงเรียนมีฐานะยากจน จึงทำให้ไม่สามารถเสียสละเวลาให้กับการทำหน้าที่เป็นกรรมการโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะต้องคำนึงถึงปากท้องของตนเองก่อน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, สปช. 2526 : 277) ได้รายงานการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เช่นกัน โดยกล่าวถึงปัญหาของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนว่า กรรมการมักไม่ทราบบทบาทหน้าที่ โรงเรียนก็ไม่ทราบระเบียบปฏิบัติที่แน่นอน โรงเรียนห่างเหินกัน ขาดการสัมพันธ์ร่วมมือ เมื่อมีการประชุมกรรมการศึกษาก็มักจะขอปรึกษาเป็นสาเหตุที่ทำให้กรรมการศึกษาไม่ยอมมาประชุม

สุนทร ขอบทำดี (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา พบว่า อุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติตามบทบาทของกรรมการศึกษา คือ ไม่ทราบว่าการประชาสัมพันธ์เป็นหน้าที่ของตน ขาดความรู้ความเข้าใจในงานประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน และไม่ค่อยมีเวลามาร่วมงานและกิจกรรมของโรงเรียน เนื่องจากต้องประกอบอาชีพของตนเป็นสำคัญก่อน

จุฬาร ธีสุคนธ์ (2537 : 97 - 99) ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ในส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขาดความพร้อมในการปฏิบัติงาน กรรมการศึกษา ให้คำปรึกษาแนะนำได้น้อย และมีอยู่บ่อยครั้งที่โรงเรียนไม่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำของกรรมการศึกษาได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากกรรมการศึกษาขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และเมื่อเป็นคณะทำงานมีเวลาปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนน้อยมาก

เปลิยน ศิริรังสรรค์กุล (2537 : 98 - 99) ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนและครูเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถม

ศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ครูมีความเห็นว่ากรรมการศึกษามีระดับความรู้ต่ำ คือจบเพียงชั้น ป. 4 จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำหน้าที่ของกรรมการศึกษา สำหรับกรรมการศึกษานั้นมีอาชีพส่วนตัว จึงไม่มีเวลาร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนได้ นอกจากนี้ครูมีความเห็นว่า กรรมการศึกษามีที่อยู่อาศัยห่างไกลจากโรงเรียนจึงมาช่วยพัฒนาโรงเรียนน้อย

ไพโรจน์ พรหมมีเนตร (2533 : 129 - 135) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลกพบว่าผู้บริหารไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของกรรมการศึกษาสาเหตุเนื่องมาจากการไม่ให้ความสำคัญแก่กรรมการศึกษาจึงเป็นปัญหาของการปฏิบัติงาน ส่วนการประสานงานกับชุมชน หน่วยงาน และส่วนราชการเพื่อพัฒนานั้นโรงเรียนและกรรมการศึกษาขาดการประชาสัมพันธ์เนื่องจากขาดเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ และกรรมการศึกษาไม่มีเวลาประชาสัมพันธ์ให้กับทางโรงเรียน

จากการเกิดปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษานั้น ถ้าหากจะพิจารณาจากด้านกรรมการศึกษาแล้วจะเห็นว่า กรรมการศึกษายังไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเข้าร่วมเป็นกรรมการของตนไม่มีความหมาย เพราะการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน ในส่วนสถานภาพของครอบครัวก็เช่นกัน ถ้าหากกรรมการศึกษามีรายได้ต่ำก็จะเห็นความสำคัญของความอยู่รอดของครอบครัวก่อน จึงมักไม่มีเวลาให้กับงานในหน้าที่กรรมการศึกษา แม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะพยายามให้ร่วมคิดหรือแสดงความคิดเห็นใดๆ ก็มักจะตอบว่าแล้วแต่โรงเรียน แล้วแต่คณะครู โรงเรียนทำอะไรจะร่วมด้วย สำหรับในด้านโรงเรียนนั้นผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนก็มักไม่เห็นความสำคัญของกรรมการศึกษา มีความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะคิดว่าศักยภาพของโรงเรียนมีเพียงพอ ทำงานตามหน้าที่ให้ดีที่สุดไม่จำเป็นต้องฟังความคิดเห็นจากกรรมการศึกษา จึงไม่ค่อยจัดให้มีการประชุมกันบ่อยนัก แต่ก็มีผู้บริหารอีกบางส่วนที่เห็นความสำคัญของการประชุมคณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนที่จะได้มาซึ่ง แนวร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน พยายามเชิญประชุมในทุกครั้งแต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากกรรมการบางท่านมาร่วมประชุม การมาร่วมประชุมอย่างเสียมิได้หรือด้วยความเกรงใจ ก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน ความพยายามที่โรงเรียนให้ความสำคัญของการประชุม ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน หรือส่วนครอบครัวของกรรมการ นอกจากจะเป็นเพราะความเป็นญาติ และคนในชุมชนของบุคลากรในโรงเรียนแล้ว ก็เป็นความพยายามทางหนึ่งที่จะลดปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนที่รับ ทั้งเพื่อพยายามระดมสรรพกำลังจากทุกส่วนมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยรวมเป็นสำคัญ

7. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

1. บทบาทหน้าที่โดยตรง

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานทางราชการที่ตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติงาน
ในบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 28-33)

1.1 งานวิชาการ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
การจัดหาวัสดุสื่อการเรียนการสอนสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู การวัดผล
ประเมินผล และ การประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

1.2 งานบุคลากร ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากรของโรงเรียน
ได้แก่ ครูอาจารย์ คณงานการโรง ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากร
การบำรุงรักษา และจัดสวัสดิการให้บุคลากรอยู่ได้อย่างมีความสุข ตลอดจนการลงโทษหรือ
ดำเนินการทางวินัยแก่บุคคลที่มีความผิดหรือปฏิบัติหน้าที่ด้อยประสิทธิภาพ

1.3 งานกิจการนักเรียน ดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการ
เรียนการสอนหรือเกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น การรับนักเรียนเข้าใหม่ การให้บริการด้านต่างๆ
แก่นักเรียน ตลอดจนการจำหน่ายนักเรียนออกจากโรงเรียน

1.4 งานธุรการการเงินพัสดุ ดำเนินการเกี่ยวกับ งานสารบรรณ
งานธุรการการเงินของโรงเรียนทุกประเภท และ ดำเนินงานเกี่ยวกับพัสดุของโรงเรียน ให้เป็น
ไปตามระเบียบของทางราชการ

1.5 งานอาคารสถานที่ ดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้ การบำรุงรักษา ตกแต่ง
อาคารเรียน อาคารประกอบ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างของโรงเรียน โดยให้สามารถใช้ประโยชน์ได้
คุ้มค่า และมีสภาพร่มรื่น สะอาด สวยงาม อยู่เสมอ

1.6 งานความสัมพันธ์กับชุมชน ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
ซึ่งหมายรวมถึงผู้ปกครอง นักเรียนวัดองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนโดยเฉพาะกรรมการโรงเรียน
โดยให้ชุมชนหรือบุคคลในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ช่วยพัฒนา
โรงเรียน และโรงเรียนได้ให้บริการแก่ชุมชน เป็นต้น

2. บทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน
เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของโรงเรียนอีกบทบาทหนึ่ง คือการดำเนินการประสานความร่วมมือ
กับคณะบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานของโรงเรียน ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการโรงเรียน คณะที่
ปรึกษาของโรงเรียน และคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจที่คณะกรรมการโรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อให้
ปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งของโรงเรียน ซึ่งคณะบุคคลเหล่านี้โรงเรียนควรให้ความสำคัญ
และให้เกียรติ พร้อมทั้งพยายามสร้างความประทับใจและความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม

ในการพัฒนาโรงเรียน จนเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนนี้ด้วยเช่นกัน บทบาทของโรงเรียนในส่วนนี้มีดังต่อไปนี้

2.1 งานเลขานุการคณะกรรมการโรงเรียน เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการทำหน้าที่งานธุรการของคณะกรรมการโรงเรียนโดยเฉพาะ ประกอบด้วย งานทะเบียนประวัติ คณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ งานธุรการการประชุม งานดำเนินการตามมติที่ประชุม และงานความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชน

2.2 งานประสานงานและส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้คณะกรรมการสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้ตามบทบาทหน้าที่ที่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ โรงเรียน ประถมศึกษา กำหนดไว้

ในส่วนบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ สมศักดิ์ สินธุระเวช. (2542 : 65-67) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทจะต้องปฏิบัติงาน ในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. การร่วมวางแผน สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ต้องสร้างความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ ความประทับใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องมีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมวางแผน ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตัดสินใจในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ธรรมนูญสถานศึกษาจะประกอบด้วยสิ่งต่างๆแสดงทิศทางในอนาคต ความคาดหวัง วิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษาในการบริหารคุณภาพของโรงเรียน

2. การให้ความเห็นชอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา จึงควรให้คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่อนุมัติหลักสูตรของสถานศึกษาที่จัดทำขึ้น กำกับในเรื่องการประเมินผลการเรียน กำกับในเรื่องการทำสื่อและเลือกใช้สื่อการเรียนรู้อของสถานศึกษา

3. การให้ข้อเสนอแนะ ในยุทธศาสตร์ของการนำหลักสูตรไปใช้ องค์กรจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจะจัดทีมนิเทศรับผิดชอบสถานศึกษามาดำเนินการนิเทศสถานศึกษาตามกรอบที่องค์กรจัดการศึกษากำหนด ทีมนิเทศนั้นนอกจากต้องรายงานผลต่ออนุกรรมการฝ่ายวิชาการของเขตพื้นที่แล้วจะต้องทำรายงานผลเสนอคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะได้รับทราบข้อมูลและให้คำแนะนำข้อเสนอแนะ และเป็นที่ปรึกษาในการบริหารจัดการของสถานศึกษา

4. การส่งเสริมและสนับสนุนในการบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีระบบการสื่อสารให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบข้อมูลต่างๆ ตลอดเวลาเพื่อที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะได้ร่วมส่งเสริมและสนับสนุน ในรายการต่อไปนี้

- 4.1 การจัดกิจกรรมของสถานศึกษา
- 4.2 การจัดหางบประมาณสนับสนุน
- 4.3 ร่วมประชุมอภิปรายผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน
- 4.4 ร่วมประเมินหลักสูตรและการจัดบริการต่างๆ
- 4.5 ร่วมพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาในวิชาชีพ
- 4.6 ร่วมแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาพฤติกรรมของผู้เรียน พฤติกรรมของบุคลากรในสถานศึกษา
- 4.7 การให้ความช่วยเหลือผู้เรียนและผู้สอน
- 4.8 ร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครูผู้สอน อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือผู้เรียนในด้านต่างๆ

5. การกำกับและตรวจสอบ สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการกำกับ ติดตาม ความก้าวหน้าของผู้เรียน ชั้นเรียน งานทุกด้านของสถานศึกษาและการปรับปรุงโครงการ/แผนงานต่างๆ และมีการตรวจสอบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนที่จะสร้างจุดแข็ง กำจัดข้อบกพร่องและเลือกจัดลำดับจุดพัฒนา บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำกับตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา อาจดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

- 5.1 ติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนในภาพรวมจากรายงานต่างๆของสถานศึกษา จากการสอบถามในที่ประชุม จากการเยี่ยมชั้นเรียน
- 5.2 ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
- 5.3 ศึกษาการปฏิบัติการกิจและนโยบายของสถานศึกษา
- 5.4 สังเกตการปฏิบัติงานของบุคลากร ความสัมพันธ์ของผู้เรียนความสัมพันธ์กับชุมชน
- 5.5 ศึกษาผลการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนทุกระดับชั้น
- 5.6 ศึกษาผลการทบทวนคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการทบทวนคุณภาพจากองค์กรภายนอก

7. การเผยแพร่ผลงาน คณะกรรมการสถานศึกษา อาจทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ประสานงาน เผยแพร่ผลงานของสถานศึกษารวมทั้งข่าวสารข้อมูลของสถานศึกษาให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องทราบในรูปแบบต่างๆ

อุทัย บุญประเสริฐ. (2545 : 183-185) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาว่า คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทหน้าที่ทั้งเป็นกรรมการบริหาร และเป็น

คณะกรรมการที่ปรึกษา โดยระบุเป็นบทบาททั่วไป บทบาทในการบริหารด้านวิชาการ ด้านการบริหารบุคลากร ด้านธุรการและการงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการบริการสำหรับนักเรียนและชุมชน ด้านแผนงานและโครงการ และด้านการศาสนาและวัฒนธรรมไว้เป็นรายการแยกเป็นกลุ่ม และสรุปว่า ในโรงเรียนที่นำรูปแบบการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน ควรมีบทบาทหน้าที่โดยรวม ดังนี้

1. การสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนโดยทั่วไป
2. การกำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน
3. การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
4. การให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงินและงบประมาณของโรงเรียน
5. รับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนงานของโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง
6. การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชน
7. การแต่งตั้งที่ปรึกษา และคณะกรรมการอื่นๆ เพื่อดำเนินงานตามที่คณะกรรมการโรงเรียนมอบหมาย
8. การประกันโอกาสทางการศึกษา
9. การประกันคุณภาพการศึกษา
10. การประกันประสิทธิภาพการบริหารการศึกษา
11. การเป็นตัวแทนแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์ให้ประชาชนได้รับรู้รับทราบ
12. การสร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนและการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
13. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมของโรงเรียน
14. การให้ความช่วยเหลือและประสานการช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียนหรือโรงเรียน
15. การมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดนโยบาย แผนแม่บทและแผนพัฒนา โรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง
16. การให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน
17. การพิจารณาให้ความเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดทำแผนจัดตั้ง จัดสรรงบประมาณ การจัดซื้อ การจัดจ้าง และติดตามผลการจัดซื้อจัดจ้าง
18. การรับทราบผลการจัดซื้อจัดจ้างและให้ข้อเสนอแนะ
19. การพิจารณาหาทางช่วยเหลือและสนับสนุนโรงเรียนให้ได้มาซึ่งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์

20. การมีส่วนร่วมในการแสวงหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

21. การรับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการของโรงเรียน และขอให้เสนอแนะ

22. ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการประกันคุณภาพโรงเรียนทั้งด้านปัจจัยการศึกษา กระบวนการบริหาร กระบวนการสอน กระบวนการนิเทศ และผลผลิตทางการศึกษาให้ได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของสังคม

23. ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนและดูแลให้นักเรียนได้รับการบริการศึกษาตามศักยภาพ

24. รับรองคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐานที่กำหนด

สรุปได้ว่าหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาที่มีต่อโรงเรียน ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียน จะได้รับปรับปรุงพัฒนาลักษณะการมีส่วนร่วมมาตามลำดับจากเพียงแค่รับรู้ รับทราบช่วยเหลือ สนับสนุน ประสานงาน มาเป็นร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินติดตาม การปฏิบัติในงานทุกด้านของโรงเรียน รวมไปถึงสามารถมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพโรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทต่อการพัฒนาคน ให้มีความรู้ความคิด มีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่ดีงาม โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนของชุมชนและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน กระจายอยู่ทุกท้องถิ่นทั่วประเทศ มีบทบาทหน้าที่ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิด มีทักษะในการทำงานมีบุคลิกลักษณะและพฤติกรรมที่ดีงาม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลอดทั้งเป็นกำลังในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าโดยลำดับดังนั้นการนำคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ โรงเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทร่วมกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ มีบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543: 30-41)

1. กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา

นโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาเป็นเสมือนเข็มทิศ ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายปลายทางของความสำเร็จ ดังนั้นเพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นคณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเสนอปัญหา

และความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา ควรมีบทบาทควบคู่กันดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. จัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย และการจัดทำแผนพัฒนาของสถานศึกษา 2. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 3. นำเสนอร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา 4. นำร่างนโยบาย และแผนไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม	1. ศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจเรื่อง การวางแผนและการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจากเอกสารและแหล่งความรู้ต่างๆ 2. แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 3. พิจารณากำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

ก่อนสิ้นปีงบประมาณ สถานศึกษานำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา มาจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าว จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาก่อน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 2. นำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาและงบประมาณที่ได้รับ มาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 3. เสนอขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการ 4. ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี 5. ประเมินผลการดำเนินการเป็นระยะและนำผลมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง 6. สรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีและรายงานผลตามระเบียบกำหนด	1. ศึกษา นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 2. พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 3. พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี 4. ให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 5. กำกับติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา

3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยเสนอแนะความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.ผู้รับผิดชอบงานวิชาการ ร่วมกับผู้บริหาร สอน ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง สภาพความต้องการของท้องถิ่น แหล่งความรู้ และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3.เสนอเพื่อขอความเห็นชอบสาระและพัฒนาหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น	1.ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอให้สถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร 2.พิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำ 3.ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้ว ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรับรู้ เพื่อจะได้เข้ามาช่วยสนับสนุนหรือแก้ปัญหา ให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.จัดทำปฏิทินการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานประจำปี 2.สรุปรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปีให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง 3.พัฒนาปรับปรุงการดำเนินการตามแผนให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติมากขึ้น	1.ศึกษาแนวทางการดำเนินการและปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา 2.รับทราบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษารวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 3.ติดตามดูแล ช่วยเหลือแก้ปัญหาและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

5. ส่งเสริม และสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครอง ของนักเรียนรู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดีสามารถร่วมกับสถานศึกษา กำหนดแนวทางที่จะทำให้เด็กทุกคนได้เรียนอย่างทั่วถึง และได้เรียนอย่างมีคุณภาพ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.จัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการโรงเรียน 2.เกณฑ์เด็กทุกคนให้ได้เข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี 3.ติดตามดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนให้มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ 4.ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้เด็กได้เรียนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ	1.ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน 2.ประสานความร่วมมือสร้างความเข้าใจกับประชาชนทั่วไป และผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญในการศึกษา 3.สนับสนุนช่วยเหลือ เด็กที่ขาดแคลน หรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถได้เรียนจนจบหลักสูตร

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพสิทธิและความเสมอภาคในการที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2.จัดให้เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ 3.จัดทำสื่อ จัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถเรียนอยู่ในสถานศึกษาอย่างมีความสุข	1.ศึกษาข้อมูลเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษในท้องถิ่น เพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา 2.สนับสนุนสิ่งต่างๆ ที่จะเป็นสื่อเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่างๆ 3.สนับสนุนส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

กระทรวงได้กระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาในด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารงานทั่วไปให้สถานศึกษาดำเนินการให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้ที่กำหนดนโยบายในการบริหารงานของสถานศึกษา ข้อเสนอแนวทางในการบริหารงานทั้ง 4 ด้านของสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การ ปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

บทบาทของสถานศึกษา	บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.กำหนดแนวทางการบริหารงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป ไว้ใน แผนปฏิบัติการประจำปี 2.นำข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติที่เป็น รูปธรรมทั้ง 4 ด้าน 3.เสนอให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมในการ ดำเนินการตามภารกิจทั้ง4ด้านของโรงเรียน	1.เสนอแนะแนวทางในการบริหาร และจัดการ ในด้านงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และ บริหารทั่วไปของสถานศึกษา 2.ร่วมเป็นคณะกรรมการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้การ บริหาร และจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอก และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้ ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่างๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น เข้ามาช่วยในการพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะเข้ามาช่วยเสริมสร้างการพัฒนาปรับปรุง สถานศึกษา การช่วยเสริมสร้างการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้ในหลายๆ ด้าน คณะ กรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทที่ควบคู่ไปกับบทบาทของสถานศึกษา ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. เสนอแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาช่วยในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 2. ร่วมวางแผนในการดำเนินงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาในการระดมทรัพยากรมาใช้ในสถานศึกษา 3. จัดหาวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยสอนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ วิชาชีพ ชุมชน และท้องถิ่น 4. จัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ	1. ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2. ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นด้านวิชาชีพในท้องถิ่น มาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก 3. สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ตัวแทนของสถานศึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน หรือองค์กรต่างๆ ให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา และนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นได้ดี

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1. พัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมในทุกด้าน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปที่สะอาดร่มรื่น สวยงาม น่าอยู่ 2. พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งที่จะศึกษาหาความรู้ โดยปรับปรุงห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ เรียนในวิชาต่างๆ ให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้ทั้งภายในสถานศึกษาและให้บริการบุคลากรภายนอก 3. เข้าไปร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	1. ประสานกับประชาชน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนให้เข้ามาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และเป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน 2. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา ประสานสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรภายนอก ให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษาและใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชน 3. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมของชุมชน

10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อ
สาธารณชน

คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการของสถานศึกษา
เมื่อสิ้นปีการศึกษาจะต้องทำสรุปรายงานผลการดำเนินการเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้
รับทราบ และเห็นชอบต่อสาธารณชน

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2.เสนอคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อรับทราบ และเห็นชอบให้รายงานต่อสาธารณชน 3.รายงานผลการดำเนินการประจำปีของสถาน ศึกษาให้สาธารณชนได้ทราบโดยใช้สื่อต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ หรือสิ่งอื่นๆ	1.รับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผล การดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา 2.เสนอแนะเพื่อปรับปรุง รายงานผลการ ดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตาม
ที่เห็นสมควร

นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ยังมีผู้นำของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่น
อีกไม่น้อยที่ยินดีที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาสถานศึกษาดังนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าว
ได้เข้ามามีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้ง
เป็นที่ปรึกษาและคณะกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินงานในภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษา
ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.สำรวจและจัดทำทำเนียบบุคลากรที่มีความ สามารถ และบุคคลตัวอย่างด้านต่างๆ ที่ ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ได้รับ การยอมรับจากสาธารณชน 2.เสนอรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ ปรึกษา และ/หรือคณะกรรมการตามภารกิจ ที่ระเบียบกำหนด	1.พิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา และ/หรือคณะ อนุกรรมการตามภารกิจของคณะกรรมการ สถานศึกษาตามความจำเป็นและความเหมาะสม 2.ส่งเสริมสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา ให้คณะ อนุกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ ในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น
การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่ระเบียบกำหนดไว้

ยังมีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่มีความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่องนโยบาย หรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัด ได้แจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ถ้าได้รับความร่วมมือได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา ก็จะทำให้งานในการกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้ไ้รวดเร็วขึ้น

บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา	บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา
1.น่านโยบาย แนวปฏิบัติหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดแจ้งให้สถานศึกษาได้ปฏิบัติเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาได้ทราบ 2.ประสานความร่วมมือในการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาที่ปรึกษา และหรือคณะทำงานเพื่อให้การดำเนินการในการกิจที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วง	1.รับทราบให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นมอบหมาย 2.ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการในการกิจที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามงานที่ได้รับมอบหมายให้บังเกิดผลสำเร็จ

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาได้เปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องนับแต่โรงเรียนประถมศึกษาจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกเพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากชุมชนมีมาแล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพียงแต่ว่า ในอดีตการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนนั้นไม่ใช่ว่าเป็นการ เป็นการให้การสนับสนุน การรับรู้ รับทราบ และชื่นชมยินดีต่อโรงเรียนเมื่อประสบความสำเร็จ และช่วยเหลือเมื่อขาดแคลน มากกว่าการที่จะมีส่วนร่วม วางแผน ร่วมปฏิบัติ การ ควบคุมกำกับตรวจสอบ ดังที่เป็นบทบาทหน้าที่ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นระเบียบของทางราชการอย่างปัจจุบัน ระบบการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคลในรูปคณะกรรมการที่หน่วยงานตั้งแต่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเป็นระเบียบปฏิบัติต่อเนื่อง ถึงระดับจังหวัด ระดับอำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนดำเนินมาเป็นระบบ ชัดเจนและทั่วถึง บุคลากรได้รับการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเช่นกัน การกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นับแต่ปี 2539 เป็นต้นมา ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า การบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลจนถึงโรงเรียนประถมศึกษาได้บริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ได้ปฏิบัติสนับสนุนตามแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งในส่วนปฏิรูประบบบริหาร การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นับเป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีหลักการและแนวคิดที่มุ่งเน้นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้โรงเรียนเรียนหรือสถานศึกษา เพราะการศึกษาเกิดจากการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนก็ควรจะมีอำนาจหน้าที่ใน การบริหารจัดการ

อำนาจการ อำนาจการตัดสินใจ และมีอิสระในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกับการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยจัดการศึกษาในรูปลักษณะการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนมามีส่วนร่วมสัมพันธ์เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนร่วมกัน ผลจากการกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาจะมีผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ใหม่ เช่น สถานศึกษาต้องปฏิรูปการเรียนการสอน พัฒนาหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรของท้องถิ่น มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และพยายามใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้ปกครองและชุมชนจะต้องร่วมกับโรงเรียนในการดูแลเด็กให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ชุมชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมกันพัฒนาการศึกษาหลักสูตรร่วมพัฒนาสถานศึกษา รวมทั้งร่วมตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษา การบริหารจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไปเป็นรูปขององค์กรคณะบุคคล บุคลากรทางการศึกษาทั้งผู้บริหารและคณะครูจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาที่กว้างไกล มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาสร้างแนวร่วมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกับชุมชน การให้ความสำคัญต้ององค์กรคณะบุคคลและแนวการบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาโดยใช้ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่กำหนดว่า "โรงเรียนเป็นฐาน ปฏิรูป 8 ประการ ปณิธานสู่ผู้เรียน"

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในประเทศ

เฉลิม นิลแก้ว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กรรมการส่วนใหญ่ส่วนร่วมมาก ในด้านการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ การจัดทำแผนพัฒนา และแผนการใช้จ่ายเงินของโรงเรียน การจัดซื้อจัดจ้าง การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ของชุมชน นอกจากนี้ กรรมการโรงเรียนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการพัฒนาโรงเรียน การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติงานประจำปี การตรวจสอบการใช้จ่ายและงบประมาณของโรงเรียน การจัดวิทยากรให้เข้ามาช่วยสอนนักเรียน และการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลืองานของโรงเรียน

อรรถพร สาระทัน (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 7 พบว่า ในภาพรวมทุกด้านของการมีส่วนร่วม

ของการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนอยู่ในระดับมาก โดยมีการประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมสูงสุด รองลงมาคือ การรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำที่สุดคือ การให้คำปรึกษา และการให้การสนับสนุนด้านต่างๆ

ทศพล เมืองฮาม. (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ศึกษาในกรณีคณะกรรมการโรงเรียนบ้านโนนหวาย พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่มาจากผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน มีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการมีระดับความเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานในด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่คณะกรรมการโรงเรียนเห็นความสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน และนำแผนไปใช้ตัดสินใจในการพัฒนาโรงเรียน ด้านการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ส่วนใหญ่ของคณะกรรมการส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้านการพัฒนาบุคลากร การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุ-อุปกรณ์ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และส่วนใหญ่ เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการศึกษาดูงานในหน่วยงาน สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประสบความสำเร็จ และพบปัญหาที่เห็นว่ามีสำคัญได้แก่การจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนไม่สนองความต้องการของ ชุมชน และขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน

สุทัศน์ วัฒนสุทธิ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่องสภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยทำการศึกษาใน 6 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน ด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารการเงิน และงบประมาณของโรงเรียน ด้านการรับทราบ ความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ด้านการประสานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนและเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและอนุกรรมการเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมาย โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 630 คน ผลการศึกษาพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก และยังพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียนในโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น กับโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มณฑนา เป็งจันทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลความรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2542 สมาชิกต้องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กในพื้นที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสนับสนุนให้ โรงเรียนจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และต้องการทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน สำหรับรูปแบบและวิธีการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่เห็นว่าควมมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนส่วนปัญหาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารตำบลยังขาดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขาดความรู้เรื่อง การทำแผน โครงการ

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2541 : 266) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนมากที่สุด คือ กลุ่มกรรมการศึกษาหรือกลุ่มกรรมการโรงเรียนโดยชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สินและวัสดุสิ่งของมากที่สุดสำหรับวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม นั้นเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมสำคัญและร้องขอความร่วมมือแล้วชุมชนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนนั้นก็มีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม และเทคโนโลยี ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะและองค์ประกอบของชุมชนและคุณลักษณะของบุคคลในชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู ผลงานและวิธีปฏิบัติงาน และปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียนด้านอื่น ๆ

นริวรรณ พรหมชุบ และคณะ (2537 : ก-ค) ทำการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดขอนแก่น พบว่า กรรมการศึกษาไม่มีลักษณะเป็นตัวแทนของคนในชุมชนทั้งเพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับปัญหาในการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับงานและบทบาทของตนเอง ไม่มีเวลาพอ และถูกขอบริจาคทรัพย์สินของส่วนปัญหาของกรรมการศึกษาเกือบครึ่งหนึ่งคือ ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมและขาดความร่วมมือจากประชาชนไปติดต่อ

อาสาพห์ เกษทรัพย์ (2524 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชน ของผู้ปกครองในเขตอำเภอบางมูลนาค จังหวัดพิจิตร เพื่อทราบความเกี่ยวข้องของผู้ปกครองกับมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนชุมชน ของผู้ปกครอง

พบว่าผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากกว่าผู้ปกครองที่มีจำนวนบุตรน้อย

อุษา ภูมิ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา กับชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งดำเนินการวิจัยระหว่าง เดือนมิถุนายน 2533 เดือนมีนาคม 2534 สรุปผลวิจัยว่าลักษณะของชุมชนมีส่วนกำหนดความร่วมมือในการทำกิจกรรมกับโรงเรียนประถมศึกษา คือ ชุมชนเกษตรกรรมให้ความร่วมมือมากกว่าชุมชนอุตสาหกรรม จากการวิจัยภาคสนามพบว่าลักษณะของชุมชนอุตสาหกรรมนั้น อาชีพเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับความร่วมมือในการทำกิจกรรม เพราะในชุมชนอุตสาหกรรมต้องทำงานในโรงงาน จึงไม่มีโอกาสเพียงพอที่จะร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนประถมศึกษา แต่ให้ความร่วมมือในรูปแบบอื่น เช่น การบริจาคเงิน สิ่งของ และที่สำคัญความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้คนในชุมชนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความร่วมมือ

นภาพร หะวานนท์ และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543: ก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน เป็นการวิจัยที่มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นการดำเนินการให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยอาศัยกลไกของคณะกรรมการโรงเรียนพบว่า ความสำเร็จของการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน ยังจำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะการที่ ชุมชนเข้ามามีมือกับโรงเรียนในการแสวงหาทรัพยากรทางด้านวัตถุให้กับโรงเรียนและการเข้าร่วมใน กิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นครั้งคราว คณะกรรมการโรงเรียนยังไม่สามารถเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างแท้จริงได้

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น ร่วมประสานงาน ร่วมบริจาคเงินและทรัพย์สิน ตลอดจนในด้านการเสียสละแรงงานอย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่มีภารกิจส่วนตัวและต้องประกอบอาชีพ จึงมักไม่มี เวลาที่จะร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ กับทางราชการได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมในรูปของการบริจาคต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสะดวกกว่าวิธีอื่น ๆ

8.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในต่างประเทศ

แชดิดและคณะ (Shadid and other. 1982) ให้ความเห็นว่า แนวคิดเรื่องขั้นตอนหรือประเภทการมีส่วนร่วมที่เป็นแนวคิดที่เป็นระบบมากที่สุด คือแนวคิดของ โคเฮน และอัฟฮ็อฟ ซึ่งประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่ต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง

การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เป็นส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น ช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมรับในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมทั้งผลประโยชน์ทางบวก และ ผลที่เกิดขึ้นในทางลบ ที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคล และ สังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Perference) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้

แอนเดอร์สัน. (Anderson.1990) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของสมาชิกคณะกรรมการโรงเรียน ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และมีประสิทธิภาพน้อยที่สุดในองค์ประกอบ 5 ส่วนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียน คือ การวางนโยบายความสัมพันธ์ต่อบุคคล โปรแกรมทางการศึกษา การเงิน การให้บริการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานคณะกรรมการโรงเรียน รองประธานกรรมการโรงเรียน และครูใหญ่ของโรงเรียนมัธยมที่มีขนาด ใหญ่ กลาง และเล็กผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ประธานคณะกรรมการโรงเรียน รองประธานกรรมการ และครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยไม่คำนึงถึงขนาดของสถานศึกษา ในด้านการวางนโยบาย การมีความสัมพันธ์ต่อบุคคล การจัดโปรแกรมการศึกษา การเงิน และการให้บริการ มีพฤติกรรมที่สมควรเป็นแบบอย่างแก่สมาชิกกรรมการโรงเรียน และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมาก

ซีตัน (Seaton, Daniel Mark. 1991) ได้ทำการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนในการเป็นผู้นำด้านการศึกษาของรัฐในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ ใช้คำถามนำไปสู่วัตถุประสงค์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการในท้องถิ่นที่มีหน้าที่ด้านการศึกษาเป็นสมาชิกของ National School Boards Association จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกรรมการโรงเรียนมีความต้องการให้บทบาทของประธานคณะกรรมการโรงเรียน คือ 1. มีความกระตือรือร้นในการประชุมคณะกรรมการ 2. มีบทบาทในเรื่องของการให้บริการแก่สมาชิก 3. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้จัดการศึกษาเพื่อร่วมทำกิจกรรมต่างๆ 4. มีบทบาทความเป็นผู้นำที่มากกว่าสมาชิก และ 5. ผู้นำในอนาคตควรมีคุณสมบัติที่มีความคิดวิเคราะห์ หรือเป็นคนที่มีความสามารถโดดเด่น และผู้ศึกษาวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้เกี่ยวข้องควรมีการช่วยเหลือ

ประธานกรรมการโรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้ดูแลจัดการศึกษา สมาชิกในคณะกรรมการ และประชาชนทั่วไป ในบทบาทที่ชัดเจนในการทำงานร่วมกัน

แซทซา. (Zazza, Kathleen Joan.1998) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมระหว่างกรรมการวางแผนของทีมสมาชิกที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวิจัยนี้ได้สรุปทัศนะของครูใหญ่ครูและพ่อแม่ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำที่มีส่วนร่วมในรูปแบบของทีมโดยมีการประเมินว่ามีความเข้าใจแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างสมาชิกในทีมและหุ้นส่วนอื่นๆในชุมชนของโรงเรียน ผลของการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่าการบริหารจัดการในระบบที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานในรูปแบบของการควบคุม จะไม่ก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาในการปฏิบัติงานของโรงเรียน ในทางตรงกันข้ามการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนเกี่ยวข้องกับระดับความสนใจของโรงเรียนที่นำไปใช้ตามลักษณะเฉพาะของโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้าง พันธกิจ และหลักสูตรของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

จากการที่ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า ความสำเร็จของการบริหารนั้นจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานได้มีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ทั้งนี้ระดับการมีส่วนร่วมอาจจะมีแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เวลา คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อเป็นการสนับสนุนให้โรงเรียนได้ดำเนินกิจการจัดการศึกษาได้ตรงต่อความต้องการชุมชน การมีส่วนร่วมให้ทั้งด้านความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการสนับสนุน รวมทั้งเป็นผู้ประสานความช่วยเหลือจากชุมชนสู่โรงเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่ต่อเนื่องกัน ตั้งแต่การมีอุดมการณ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแล้วกำหนดเป็นนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน เพื่อสู่การปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่ผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ได้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามความต้องการของสังคมโดยรวม

การมีส่วนร่วมของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543 เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะทำการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ประกอบกับแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาโดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง นโยบายการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาในยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปฏิรูป 8 ประการ ปณิธานสู่ผู้เรียน ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มอบหมายให้โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศดำเนินการจัดการศึกษาในส่วนที่รับผิดชอบ

และจากแนวคิดโดยรวมของผู้ศึกษาค้นคว้าที่อ้างไว้ในเบื้องต้น นโยบายการบริหารสถานศึกษาที่หน่วยงานต้นสังกัดมอบหมายเพื่อการปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาที่กล่าวแล้วตามลำดับ ล้วนเป็นหลักการสำคัญที่เน้นให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในหลักการทั่วไป คือ การมีส่วนร่วมคิด มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีส่วนร่วมประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการได้รับผลจากการดำเนินการร่วมกันซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความเห็นว่า แนวความคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอ์ฟฮ็อฟ ในขั้นตอนการมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เมื่อนำมาสรุปรวมตรงกับหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ตามประเด็นที่ทำการศึกษา (ดังแสดงในตาราง 1) และทำการศึกษาจากกรณีกาสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีการวิจัยที่ได้ศึกษาแล้ว จะทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมของ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษา และเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเป็นการต่อไป

ตาราง 1 ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

หน้าที่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา			
	ร่วมตัดสินใจ	ร่วมปฏิบัติ การ	ร่วมรับในผล ประโยชน์	ร่วมประเมิน ผล
1.กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา	✓			
2.ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	✓			
3.ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	✓			
4.กำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา				✓
5.ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน		✓		
6.ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ และด้อยโอกาสให้ได้รับการพัฒนามีประสิทธิภาพ		✓		
7.เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา		✓		
8.ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น		✓		
9.ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของท้องถิ่น		✓		
10.ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา			✓	✓

จากตาราง 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แก่การร่วมตัดสินใจจัดทำธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและด้อยโอกาส การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติงานประจำปีของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการพัฒนางานด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากร รวมทั้งการคิดและตัดสินใจในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา (2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ ได้แก่ การจัดหางบประมาณ การจัดหาวัสดุ และครุภัณฑ์การศึกษา การเกณฑ์เด็กเข้าเรียน การสำรวจดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนา การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดหาแหล่งเรียนรู้ วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ได้แก่ การชื่นชมยินดี การรับประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน การได้รับประโยชน์จากการทำหลักสูตรท้องถิ่น รับผลการประเมินคุณภาพของนักเรียน และ

การรับทราบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของโรงเรียน และ(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนร่วมกัน การควบคุม กำกับ ติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน รวมทั้งร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์เป็นกรรมการ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำกับข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญจำนวน 35 โรงเรียน มีกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรวมจำนวน 525 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจากตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 5 คน รวมได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่2 เป็นแบบสอบถามสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นระดับสภาพการมีส่วนร่วม ส่วนที่ 2 เป็นระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาจากเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษา และจากหนังสือแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีที่พิมพ์ 2543 เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากเอกสารและตำรา ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษาค้นคว้า
3. สร้างข้อคำถามแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการทำสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ครบคลุม ตามขอบเขตและกรอบแนวคิดที่ศึกษา
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้ว ไปขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเกี่ยวกับเนื้อหา ภาษาที่ใช้ เพื่อรับข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จำนวน 5 ท่าน
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาทำสารนิพนธ์ได้ตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป
6. แล้วนำเครื่องมือดังกล่าวไปทดลองใช้กับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสามโก้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง จำนวน 6 โรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (&-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1974 : 202) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95
7. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์แล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เพื่อแจ้งให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ประสานกับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม
2. ผู้ศึกษาค้นคว้าทำหนังสือถึงโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ พร้อมจัดส่งแบบสอบถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง 175 คน ได้ตอบแบบสอบถามและได้กำหนดวันและเวลารับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียน
3. ผู้ศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญและติดตามแบบสอบถามกลับคืน ได้แบบสอบถามกลับคืน 175 ฉบับ และได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 85

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามในตอนที่ 2 มาตรวจให้คะแนนเป็นรายข้อในแต่ละส่วน ทั้งระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และระดับปัญหาในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้ค่าคะแนนสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม/ระดับปัญหาการมีส่วนร่วม มากที่สุด ให้น้ำหนักคะแนน 5
 ระดับการมีส่วนร่วม/ระดับปัญหาการมีส่วนร่วม มาก ให้น้ำหนักคะแนน 4
 ระดับการมีส่วนร่วม/ระดับปัญหาการมีส่วนร่วม ปานกลาง ให้น้ำหนักคะแนน 3
 ระดับการมีส่วนร่วม/ระดับปัญหาการมีส่วนร่วม น้อย ให้น้ำหนักคะแนน 2
 ระดับการมีส่วนร่วม/ระดับปัญหาการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด ให้น้ำหนักคะแนน 1

2. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for windows ดังนี้

2.1 หาค่าร้อยละสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1

2.2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมและรายข้อของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แล้วแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ตามแนวการแบ่งระดับของวิเชียร เกตุสิงห์ (2541 : 96 - 99) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วม/ปัญหาการมีส่วนร่วม มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีส่วนร่วม/ปัญหาการมีส่วนร่วม มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีส่วนร่วม/ปัญหาการมีส่วนร่วม ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีส่วนร่วม/ปัญหาการมีส่วนร่วม น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีส่วนร่วม/ปัญหาการมีส่วนร่วม น้อยที่สุด

2.3 ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามสถานภาพโดยใช้ค่าสถิติที (t-test) เป็นรายข้อและรายสภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยลำดับ ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (3) การมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ

1.2 ค่าเฉลี่ย (X)

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient)

3. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าสถิติ (t-test)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จำแนกตามสถานภาพของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน จำนวนกรรมการสถานศึกษา
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าสถิติที
p	แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน มีนัยสำคัญทางสถิติ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานภาพต่างกัน

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานภาพต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	1. ชาย	84	56.4
	2. หญิง	65	43.6
รวม		149	100.0
วุฒิการศึกษา	1. ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	36	24.2
	2. ต่ำกว่าปริญญาตรี	113	75.8
รวม		149	100.0
ประสบการณ์	1. ไม่เคยเป็นกรรมการ	46	30.9
เป็นกรรมการ	2. เป็นกรรมการตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป	103	69.1
รวม		149	100.0

จากตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 149 คน โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชาย 84 คน (ร้อยละ 56.4) และหญิง 65 คน (ร้อยละ 43.6 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาดำรงระดับปริญญาตรี 113 คน (ร้อยละ 75.8) ระดับปริญญาตรีขึ้นไป 36 คน (ร้อยละ 24) ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 69.1 มีประสบการณ์เคยเป็นกรรมการสถานศึกษามาแล้วตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป สำหรับผู้ที่ไม่เคยเป็นกรรมการมีร้อยละ 30.9

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามประเภท

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1. ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน	32	21.47
2. ผู้แทนศิษย์เก่า	34	22.80
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน	29	19.46
4. ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น	27	18.12
5. ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ	27	18.12
รวม	149	100

จากตาราง 3 แสดงถึงผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 149 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า ร้อยละ 22.80 รองลงมาได้แก่ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน (ร้อยละ 21.49) ผู้แทนองค์กรชุมชน (ร้อยละ 19.46) ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น (ร้อยละ 18.12) ซึ่งเท่ากับผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ (ร้อยละ 18.12) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลปรากฏตามตารางที่ 4

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาในการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	สภาพการมีส่วนร่วม			ปัญหาการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ร่วมในการตัดสินใจ	3.25	0.82	ปานกลาง	1.99	0.77	น้อย
2. ร่วมในการปฏิบัติการ	3.40	0.78	ปานกลาง	1.96	0.77	น้อย
3. ร่วมรับในผลประโยชน์	3.89	0.66	มาก	1.99	0.88	น้อย
4. ร่วมในการประเมินผล	3.44	0.78	ปานกลาง	1.95	0.81	น้อย
รวม	3.50	0.67	ปานกลาง	1.98	0.75	น้อย

จากตาราง 4 แสดงว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$), ($\bar{X} = 3.40$), และ($\bar{X} = 3.25$) ตามลำดับ

สำหรับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อย

**ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานภาพต่างกัน ผลปรากฏดังตารางที่ 5-7**

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$		t
	ชาย (n=84)	หญิง (n=65)	
1. ร่วมในการตัดสินใจ	3.40	3.04	2.70*
2. ร่วมในการปฏิบัติการ	3.54	3.22	2.49*
3. ร่วมรับในผลประโยชน์	3.98	3.78	1.83
4. ร่วมในการประเมินผล	3.56	3.28	2.22*

* $p < 0.05$

จากตาราง 5 แสดงว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 3 ด้าน ได้แก่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยชายมีส่วนร่วมมากกว่าหญิง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ระหว่างชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่
ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$		t
	ระดับปริญญา ตรีขึ้นไป (n=36)	ต่ำกว่าระดับ ปริญญาตรี (n=113)	
1. ร่วมในการตัดสินใจ	3.42	3.19	1.49
2. ร่วมในการปฏิบัติการ	3.49	3.38	0.76
3. ร่วมรับในผลประโยชน์	3.96	3.87	0.91
4. ร่วมในการประเมินผล	3.62	3.38	1.62

จากตาราง 6 แสดงว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์
เป็นกรรมการสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตาม หน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$		t
	ไม่เคยเป็น กรรมการ (n=46)	เคยเป็น กรรมการ (n=103)	
1. ร่วมในการตัดสินใจ	3.24	3.25	-0.04
2. ร่วมในการปฏิบัติการ	3.38	3.42	-0.30
3. ร่วมรับในผลประโยชน์	3.91	3.89	0.19
4. ร่วมในการประเมินผล	3.41	3.45	-0.33

จากตาราง 7 แสดงว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์เป็นกรรมการ
สถานศึกษาต่างกัน มีสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานภาพต่างกัน ผลปรากฏตามตารางที่ 8 - 10

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำแนกตามเพศ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$		t
	ชาย (n=84)	หญิง (n=65)	
1. ร่วมในการตัดสินใจ	1.90	2.12	-1.80
2. ร่วมในการปฏิบัติการ	1.92	2.01	-0.67
3. ร่วมรับในผลประโยชน์	1.90	2.12	-1.53
4. ร่วมในการประเมินผล	1.90	2.03	-1.00

จากตาราง 8 แสดงว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เพศต่างกัน มีปัญหาการมี
ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 การเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$		t
	ระดับปริญญา ตรีขึ้นไป	ต่ำกว่าระดับ ปริญญาตรี	
	(n=36)	(n=113)	
1. ร่วมในการตัดสินใจ	2.05	1.98	0.47
2. ร่วมในการปฏิบัติการ	1.90	1.98	-0.46
3. ร่วมรับในผลประโยชน์	1.96	2.01	-0.32
4. ร่วมในการประเมินผล	1.80	2.00	-1.30

จากตาราง 9 แสดงว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่วุฒิกศีกษาด่างกัน มีปัญหา
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	$\bar{X}$		t
	ไม่เคยเป็น	เคยเป็น	
	กรรมการ (n=46)	กรรมการ (n=103)	
1. ร่วมในการตัดสินใจ	2.01	1.99	0.12
2. ร่วมในการปฏิบัติการ	1.86	2.00	-0.98
3. ร่วมรับในผลประโยชน์	1.82	2.08	-1.86
4. ร่วมในการประเมินผล	1.82	2.01	-1.35

จากตาราง 10 แสดงว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบการณ์เป็นกรรมการ
ต่างกัน มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การเป็นกรรมการสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จำนวน 35 โรงเรียน มีจำนวนกรรมการสถานศึกษาทั้งสิ้น 525 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มาจาก ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่น และ ผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 5 คน รวมได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 175 คน เมื่อดำเนินการศึกษาแล้ว ได้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 149 ฉบับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งข้อคำถามเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นระดับสภาพการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ส่วนที่ 2 เป็นระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จำนวน 35 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยผู้วิจัยหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่น (0.95)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เพื่อแจ้งให้โรงเรียนในสังกัดประสานกับกรรมการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ พร้อมส่งแบบสอบถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง 175 คน ได้ตอบแบบสอบถาม และได้กำหนด วันและเวลารับแบบสอบถามคืนจากโรงเรียน

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญติดตามเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างกลับคืน 175 ฉบับ และเมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามในการศึกษา จำนวน 149 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 โดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ จำนวนและร้อยละ และตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยใช้สถิติ (t-test) โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. กรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 56.4 มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ร้อยละ 75.8 และมีประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา ตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 69.1 โดยเป็นตัวแทนผู้ปกครอง ร้อยละ 21.47 ตัวแทนศิษย์เก่า ร้อยละ 22.80 ตัวแทนองค์กรชุมชน ร้อยละ 19.46 ตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ร้อยละ 18.12 และตัวแทนของผู้ทรงคุณวุฒิ ร้อยละ 18.12

2. การศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 3.50$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($X = 3.89$) สำหรับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($X = 3.25$, $X = 3.40$, และ $X = 3.44$) ตามลำดับ ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษา พบว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามหน้าที่โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($X = 1.98$) และรายด้าน อยู่ในระดับน้อยในทุกด้านเช่นกัน

3. การเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา ปรากฏ ดังนี้

3.1 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเพศต่างกัน มีสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยกรรมการสถานศึกษาที่เป็นเพศชาย ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ กรรมการสถานศึกษาทั้งเพศชาย ไม่แตกต่างกัน

3.2 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3.3 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษาต่างกัน มีสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา ปรากฏผล ดังนี้

4.1 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเพศ ต่างกัน มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

4.2 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา

ไม่แตกต่างกัน

4.3 กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษา ต่างกัน มีปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ผู้วิจัยมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ในระยะเวลาที่ผ่านมาการบริหารจัดการศึกษาศึกษาเป็นหน้าที่ของฝ่ายโรงเรียน แต่เมื่อภาครัฐมีนโยบายให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มาตรา 8(2),(5)และ(6) จึงทำให้เรื่องการบริหารการศึกษาเป็นบทบาทใหม่ของกรรมการสถานศึกษา แต่เนื่องจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง มีการประชุมสัมมนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง 2545.) และมีการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาทุกโรงเรียน ทำให้ทุกสถานศึกษา มีการเร่งรัดสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดโรงเรียน ในส่วนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543

ค่อนข้างดี จึงเป็นผลทำให้สภาพการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชาญ วงศ์วรทัตญญ และคณะ (2543) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ 12 ประการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัย ของทัศนา เจยปัญญาและคณะ (2544) ที่ศึกษาเรื่องศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ที่ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รวมทั้งสอดคล้อง กับงานวิจัยของกุศล มิทินและคณะ (2543) ที่ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติจริง และความคาดหวังของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนเทศบาลจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติจริงต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

✓ และเมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ในด้านการมีส่วนร่วมรับใน ผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก เหตุเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก เมื่อกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ผ่านการอบรมสัมมนาให้ความรู้ (สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญ. 2545) เมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษา ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (มาตรา 58 (1,2))ที่ว่าด้วย เรื่องการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา รวมทั้งมีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ที่เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ 2 ทาง คือทั้งโรงเรียนและชุมชนเป็นทั้งผู้รับประโยชน์ และผู้ให้ประโยชน์ตามโอกาสซึ่งกันและกัน จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์อยู่ในระดับมากตามงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลการศึกษาด้านนี้สอดคล้องกับงานศึกษาค้นคว้าของ คะเนิง สังข์ขาว และคณะ. (2541) ที่ ทำการศึกษาความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความพึงพอใจระดับมากในเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตามที่พึงประสงค์

✓ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งผลการศึกษาโดยรวมของการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในระดับปานกลาง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 2 ด้าน

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นเรื่องในเชิงวิชาการ ในปฏิบัติ ความรู้ความเข้าใจในการใช้ทักษะขั้นตอนการตัดสินใจ และกระบวนการประเมินผล อย่างเป็นระบบ คณะกรรมการสถานศึกษาจึงยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้ และไม่สามารถ ประเมินผลได้อย่างครบถ้วน จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและเวลาที่ต้องอีกมากพอสมควร ส่วนด้าน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการนั้น เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาจาก หลากหลายอาชีพ ความจำเป็นในการประกอบอาชีพเพื่อครอบครัว ทำให้ไม่มีเวลามากนัก ที่จะไปร่วมในการปฏิบัติงานกับบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งเรื่องนี้ สุนทร ชอบทำดี (2534) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ในด้าน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน มีอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติตามบทบาท ของคณะกรรมการสถานศึกษา คือกรรมการศึกษาไม่ค่อยมีเวลามาปฏิบัติงานกับโรงเรียน และ เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 ด้านดังกล่าว เป็นบทบาท หน้าที่ใหม่ ที่มุ่งการกระจายอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ ให้ผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผลการกระทำ แล้วนำไปปรับปรุงหรือ พัฒนาเพื่อการดำเนินการต่อไปเป็นไปตามลักษณะกระบวนการปฏิบัติงานตามวงจรคุณภาพ PDCA (วันเพ็ญ บัวทอง.2545 :71 อ้างอิงจาก วีรพล บดีรัฐ 2543 :7-9) ซึ่งสอดคล้องกับงาน วิจัยของ วิชาญ วงศ์วรทัตญญ และคณะ. (2543) ทศนา เฉลยปัญญา และคณะ. (2544) และ กุศล มิทิน และคณะ. (2543) ที่ได้สรุปผลการศึกษาได้ทราบแล้วข้างต้น

สำหรับ ผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจาก เมื่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ กรรมการสถานศึกษามากขึ้น โรงเรียนส่วนใหญ่ มีผลการปฏิบัติงานเป็นเชิงประจักษ์ การให้ เกียรติและจัดกิจกรรมร่วมกับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง ย่อม เป็นผลส่งผลทำให้ปัญหาที่จะเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษานั้น มีน้อยลงตาม ลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชาญ วงศ์วรทัตญญ และคณะ (2543) ที่ศึกษาเรื่องการมี ส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2543 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่าปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมพบว่ามีปัญหาในระดับน้อย และสอดคล้องกับงานของ วิจัย นเรศ สวัสดิ์ (2541) ที่ศึกษาถึงปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนในและนอก โครงการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์

ปรากฏผล (2545) ที่ทำการศึกษากิจการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

2. การเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ พบว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาที่มีเพศต่างกัน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นเพศชาย มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่.05 ใน 3 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ที่เป็นดังนี้อาจเนื่องมาจาก ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมซึ่งในสังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาให้โอกาสและความสำคัญแก่เพศชายมากกว่าเพศหญิง และเมื่อสังคมไทยเปลี่ยนไป มีการสร้างโอกาสและให้ความทัดเทียมกันทั้งเพศหญิงและชาย แต่ภาพเก่าในความเป็นผู้นำเพศชายที่มีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ มีกำลังกายที่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนได้ดี กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ประเมินผลงานโรงเรียนทั้งในที่ประชุม หรือนอกที่ประชุม ได้มากกว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นหญิง ประกอบกับอัตราส่วนจำนวนกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน กำหนดเป็นเพศหญิงในการเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพียง 1 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนนั้นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 120) เมื่อมีจำนวนกรรมการสตรีจำนวนน้อย อำนาจการตัดสินใจ กำลังกายในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความสามารถในการประเมินผลงานโรงเรียนจึงน้อยลงด้วย และประกอบกับที่กล่าวไว้ในส่วนที่ผ่านมาแล้วว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง 3 ด้านนี้เป็นงานเชิงวิชาการ ผู้ขาดความรู้ความเข้าใจและขั้นตอนในการปฏิบัติจะไม่สามารถมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนา เจยปัญญาและคณะ (2544) ที่ศึกษาเรื่องศึกษากิจการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมระหว่างชายและหญิงในการให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินการประจำปีของสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน แต่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยชายมีส่วนร่วมมากกว่าหญิง

ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาที่เป็นเพศชายและหญิงด้านการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากความพึงพอใจที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นในโอกาสต่างๆ การมีโอกาส

ได้ใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งแรงงานจากบุคลากรในโรงเรียน ประกอบกับความสำเร็จทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งในส่วนของความเป็นเลิศทางวิชาการ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่เป็นไปตามความต้องการของชุมชนโดยรวม

สำหรับการเปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอวิเศษชัยชาญ พบว่า กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นอย่างนี้ อาจเนื่องมาจากการกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ข้อที่ 13 (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543) ที่เหมาะสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งได้จากการอบรมให้ความรู้จากส่วนราชการ และจากการ ศึกษาเอกสารที่โรงเรียนจัดเสริมสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคู่มือและ แนวดำเนินการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบกับในการประชุมของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละครั้งโรงเรียนจะเตรียมระเบียบวาระการประชุมไว้ ข้อประชุมใดไม่ชัดเจนในข้อมูลเนื้อหา ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็จะทำหน้าที่ชี้แจงข้อมูลเพิ่มเติม ประกอบกับบรรยากาศใน การประชุมจะเป็นการระดมความคิดในลักษณะประสมประสานความคิดกัน โดยคำนึงถึง ประโยชน์ที่โรงเรียนจะได้รับเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงอาจเป็นเหตุทำให้กรรมการสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานที่ วุฒิการศึกษา และมีประสบการณ์เป็นกรรมการสถานศึกษาต่างกัน มีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนา เญยปัญญาและคณะ (2544) ที่ศึกษาเรื่องศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบ ว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีกับวุฒิปริญญาตรีขึ้นไปปฏิบัติงาน ตามหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจักษ์ ลุนราศรี (2524 : 80 อ้างอิงจาก วิชาญ วงศ์วรทัตญญและคณะ. 2543) ที่ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า กรรมการที่ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ปฏิบัติหน้าที่ด้าน การรับปรึกษาหารือในการจัดหรือดำเนินการศึกษาไม่แตกต่างกัน

ในส่วนการเปรียบเทียบปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของ กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์เป็น กรรมการสถานศึกษากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญนั้น ไม่แตกต่างกัน

สรุปผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการที่กรรมการสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง น่าจะเป็น
 ผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน โรงเรียนควรนำความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน ส่วนหนึ่งได้เห็นความสำคัญของการศึกษา และมีความต้องการส่งเสริมสนับสนุน
 การจัดการศึกษา เป็นเงื่อนไขสร้างความสำเร็จในการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพ
 ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ มัณฑนา เป็งจันทร์ (2544) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการ
 จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่
 ที่พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการมีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนให้เด็ก
 ในพื้นที่ได้รับการศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยสนับสนุนให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และส่วน
 ใหญ่เห็นว่าควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน พร้อมทั้งสนับสนุนให้องค์
 การบริหารส่วนตำบลจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียน และเป็นคณะกรรมการร่วมกำหนด
 นโยบายของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร หะวานนท์ และคณะ (2543) ที่
 ศึกษาเรื่องการศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน ส่วนหนึ่ง
 ของผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในชุมชนเกิดความคิด หรือความคาดหวังต่อการศึกษาว่า
 ต้องการให้เด็กมีความรู้ดีและประพฤติดี โดยผู้ปกครองและครูต้องร่วมมือในการสอนอบรมผู้
 เรียน และโรงเรียนควรสอนอาชีพให้กับเด็กเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไปด้วย

4 ✓ การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานี้ เป็นการมองคุณค่า
 การจัดการศึกษาที่จะมีต่อชุมชน ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านให้การสนับสนุน
 โรงเรียน นอกจากนี้โรงเรียนและกรรมการโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามี
 ส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นเพื่อเป็นการระดมทรัพยากรจากส่วนต่าง ๆ มาร่วมจัดการ
 ศึกษา และต้องปรับฐานความคิดของชุมชนให้ตรงกันว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อ
 ความต้องการของผู้เรียนและชุมชนมากกว่าตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร
 เพียงอย่างเดียว ดังที่ เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544) กล่าวว่า เงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญประการ
 หนึ่งที่ส่งเสริมการใช้โรงเรียนฐานในการบริหารจัดการ (School-Based Management)
 ต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ซึ่งการมีส่วนร่วมและปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง
 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง เพื่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน
 (Home-School Links) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2537) ที่มีความ
 เห็นว่า การมีส่วนร่วมของบุคคล จะก่อให้เกิดความเกี่ยวข้อง และเมื่อมีส่วนเกี่ยวข้อง จะส่งผล
 ให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงาน และภาระงานที่ตนเองมีส่วนร่วม ดังนั้นโรงเรียนควรวางแนวทาง
 และส่งเสริมให้คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น
 เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กุศล มิติน, และคณะ. (2543). การเปรียบเทียบการปฏิบัติจริงและความคาดหวังของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก. สรุปลผลการศึกษาค้นคว้า หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : กระทรวง
- กิตติชัย การโสภ. (2536). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียน พัฒนาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521(ฉบับปรับปรุง 2533). จังหวัดอุบลราชธานี (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). จอมปราชญ์นักการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน (2540). เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา คณะกรรมการโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน (2541). กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการประชุมสัมมนาคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ.
- คะเนิง สังข์ขาว, และคณะ. (2543). ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อมาตรฐานโรงเรียน. สรุปลผลการศึกษาค้นคว้า หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก
- คำเนิง อัดตศุภนาพันธ์. (2542). บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ ศึกษามหาบัณฑิต .(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ถ่ายเอกสาร
- ฉอาน วุฒิกรรมรักษา. (2526). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างนในชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ
- ชูชาติ พ่วงสมจิตต์. (2540). “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย
- ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. (2545) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ.2545-2549. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พ.ศ.พัฒนาจำกัด

- เฉลิม นิลแก้ว. (2542). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ . การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศึกษามหาบัณฑิต.(การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทัศนา เจนปัญญา,และคณะ. (2544). ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร . พิษณุโลก
- ทศพล เมืองฮาม. (2541). รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา : ศึกษากรณีคณะกรรมการโรงเรียนบ้านโนนหวาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังซอ จังหวัดอุดรธานี. ทุนอุดหนุนการวิจัย คณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ
- นริศวรรณ พรหมชุม และคณะ. (2537). การมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการ ศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตยากจน จังหวัดขอนแก่น ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นภาพรณ์ หะวานนท์ และคณะ. (2543) รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน. โครงการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี : กรุงเทพฯ
- นิพนธ์ ยศดา. ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. (2541). ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา).มหาสารคาม.: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์.(2527) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา”ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยมหิดล
- นพพงษ์ บุญญจิตราดุลย์. (2530). หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ม.เอส จำกัด
- ปรีชญา เวสารัชช์. (2528). การประถมศึกษาในชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร บริษัทสารมวลชน รายงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เปลี่ยน ศิริรังสรรค์กุล.(2527) ความคิดเห็นของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนและคณะครูเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพมหานคร

- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 34 ก. หน้า 53.
- พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2543). การวางแผนกลยุทธ์สำหรับนักการศึกษา. ภาควิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพบูลย์ ปรากูผล. (2545) การศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา : พระนครศรีอยุธยา
- ไพรัตน์ เดชรินทร์. (2525). ทบทวนการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์เจริญผล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2543). "การบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐาน. กรุงเทพมหานคร:ภาควิชาบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. เอกสารการประชุมสัมมนาทางวิชาการ
- มัทนา เป็งจันทร์. (2544). การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ ตามหลักสูตรปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่
- เมตต์ เมตต์การุณจิตต์. (2541). การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษา ประจำโรงเรียนเทศบาล ในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (บริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุวัฒน์ รุณเมธี. (2534). การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก
- วิชาญ วงศ์วรทัต,และคณะ. (2543) เรื่องปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอ สารภี จังหวัดเชียงใหม่ . หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร : พิษณุโลก
- วันทนา ทิมเขียว,และคณะ. (2543) สรุปผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี : หลักสูตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร : พิษณุโลก
- วันเพ็ญ บัวทอง. (2545). การศึกษาการมีส่วนร่วมของแพทย์ในการประกันคุณภาพการศึกษา ศูนย์แพทยศาสตรศึกษาชั้นคลินิกโรงพยาบาลสระบุรี สารนิพนธ์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). การบริหารโรงเรียนแบบกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- วิชาญ วงศ์วรทัตญญและคณะ. (2543) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตอินทร์นนท์ สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร : พิษณุโลก
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2530ป. หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). การบริหาร หลักการทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ
- วิไล ตั้งจิตต์สมคิด. (2544). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2542) การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนบริหารศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทร ขอบทำดี. (2534). บทบาทของคณะกรรมการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. (บริหารการศึกษา) : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. (2545). แนวทางดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ. (2545). มติคุณภาพการจัดการศึกษาสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). แนวทางการดำเนินงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. : กรุงเทพฯ
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. : กรุงเทพฯ
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. (2544). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537) “หน่วยที่ 7 ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา” ในประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหาร การศึกษา นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สมศักดิ์ สินธุเวชชัย. (2542). มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

- สุทัศน์ วัฒนสุทธิ. (2544). สภาพการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนของกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ การศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัย นเรศวร : พิษณุโลก
- อรรถพร สารทัน. (2542). การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 พิษณุโลก : สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 7
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School –Based management). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2545). การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อำนาจ ทวีชัยคง. (2542). บทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษา มหาบัณฑิต การศึกษาผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- Anderson, Charles Gordon. (1990) *Educational, Management, and Participation*. Boston : Allyn and Barcon.
- Cohen, John M. , and Uphoff, Noman T. (1980) *Participation s Place In Rural Development* : Seeking Clarity Through Specificity world Development. Vol.8
- Davis, B. G. (1995). " A case study on : Self - Study Anaiysis for school District Problem Solving on Parent Involvement Issues" Dissretation Abstracts International56 (May : 4217 - A.)
- Krejcie, R.A. and Morgan D.w. (1970). " Defermining sample size for research activies, *Educational and Psychoological Measurement*. 30 : 607-608
- Seaton, Daniel Mark. (1991). " An Investigation of school Community Communication In Vermillion South Dakota, Districs" Dissertation Abstracts International.35 : 600-A
- Shadid, W. and other. (1982). Acces and Participation : A Theoritical Approah. In *Participation of the Poor in development*. Edited by Benno Galgart and Eicke Buigs Leiden.
- White, A.T.(1982). *Why Community Participation? Adiiscussion of the Argument Go*, Community Participation : Current Issue and Lesson Learned. United Nations Children s Fund.
- Zazza, katthleen John. (1998). "Citicen participation in Education Decision - Making" Dissertation Abtracts International.

ภาคผนวก 1

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดการศึกษา ตามหน้าที่
ของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายข้อ

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	สภาพการมีส่วนร่วม		มีปัญหาการมีส่วนร่วม	
		$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.45	ปานกลาง	1.99	น้อย
2	การมีส่วนร่วมคิดในการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน	3.22	ปานกลาง	1.95	น้อย
3	การมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน	3.36	ปานกลาง	2.10	น้อย
4	การมีส่วนร่วมให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการประจำปีของโรงเรียน	3.08	ปานกลาง	2.10	น้อย
5	การมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน	3.11	ปานกลาง	2.07	น้อย
6	การมีส่วนร่วมกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาด้านวิชาการของโรงเรียน	3.18	ปานกลาง	2.00	น้อย
7	การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการใช้งบประมาณของโรงเรียน	3.31	ปานกลาง	1.94	น้อย
8	การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาครูและบุคลากรอื่นของโรงเรียน	3.05	ปานกลาง	1.98	น้อย
9	การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในเขตบริการของโรงเรียน	2.61	ปานกลาง	1.91	น้อย
10	การมีส่วนร่วมคิดตัดสินใจในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	3.65	มาก	2.02	น้อย
รวม		3.25	ปานกลาง	1.99	น้อย

จากตาราง 11 แสดงว่าสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) และปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.99$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) ส่วนสภาพการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.45$) การมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ($\bar{X} = 3.36$) การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการใช้งบประมาณของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.31$) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.22$) การมีส่วนร่วมกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาด้านวิชาการโรงเรียน ($\bar{X} = 3.18$) การมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.11$) การมีส่วนร่วมให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.08$) การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาครู และบุคลากรอื่นของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.05$) และ การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในเขตบริการของโรงเรียน ($\bar{X} = 2.61$) อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ ส่วนปัญหาในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกข้อรายการ อยู่ในระดับน้อย

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
การรายข้อและโดยรวม

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	สภาพการมีส่วนร่วม		มีปัญหาการมีส่วนร่วม	
		$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมดำเนินการจัดหางบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ มาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน	3.66	มาก	2.10	น้อย
2	การมีส่วนร่วมจัดหารายได้ให้แก่โรงเรียนเพื่อจัดซื้อสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษาให้กับโรงเรียน	3.58	มาก	1.92	น้อย
3	การมีส่วนร่วมดำเนินงานกับบุคลากรในโรงเรียนในการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน	3.26	ปานกลาง	1.96	น้อย
4	การมีส่วนร่วมดำเนินการสำรวจเด็กพิการในชุมชนให้เป็นข้อมูลของโรงเรียน	2.81	ปานกลาง	1.82	น้อย
5	การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน	3.84	มาก	1.91	น้อย
6	การมีส่วนร่วมเสนอแนะต่อโรงเรียนในการจัดหาแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน	3.42	ปานกลาง	1.95	น้อย
7	การมีส่วนร่วมเชิญชวนประชาชนในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรช่วยสอนนักเรียนในโรงเรียน	3.28	ปานกลาง	2.10	น้อย
8	การมีส่วนร่วมเสนอแนะให้โรงเรียนได้ทำการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ	3.36	ปานกลาง	2.10	น้อย
รวม		3.40	ปานกลาง	2.01	น้อย

จากตาราง 12 แสดงสภาพการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($\bar{X} = 3.84$) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ มาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.66$) และการมีส่วนร่วมจัดหารายได้ให้แก่โรงเรียนเพื่อจัดซื้อ วัสดุ ครุภัณฑ์ ทางการศึกษาให้กับโรงเรียน ($\bar{X} = 3.58$) อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในระดับปานกลางมีดังนี้ การมีส่วนร่วมเสนอแนะต่อโรงเรียนในการจัดหาแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน ($\bar{X} = 3.42$) การมีส่วนร่วมเสนอแนะให้โรงเรียนทำการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ($\bar{X} = 3.36$) การมีส่วนร่วมเชิญชวนประชาชนในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิทยากรสอนนักเรียน ($\bar{X} = 3.28$) การมีส่วนร่วมดำเนินงานบุคลากรในโรงเรียนในการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ($\bar{X} = 3.26$) และการมีส่วนร่วมดำเนินการสำรวจเด็กพิการในชุมชนให้เป็นข้อมูลโรงเรียน ($\bar{X} = 2.81$) ตามลำดับ ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการทุกข้ออยู่ในระดับน้อยดังนี้ การมีส่วนร่วมดำเนินการจัดหางบประมาณจากแหล่งต่างๆ มาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 2.10$) การมีส่วนร่วมเชิญชวนประชาชนในชุมชนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรช่วยสอนนักเรียนในโรงเรียน ($\bar{X} = 2.10$) การมีส่วนร่วมเสนอแนะให้โรงเรียนได้ทำการพัฒนาส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ($\bar{X} = 2.01$) การมีส่วนร่วมดำเนินงานกับบุคลากรในโรงเรียนในการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ($\bar{X} = 1.96$) การมีส่วนร่วมเสนอแนะต่อโรงเรียนในการจัดหาแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน ($\bar{X} = 1.95$) การมีส่วนร่วมจัดหารายได้ให้แก่โรงเรียนเพื่อจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ทางการศึกษาให้กับโรงเรียน ($\bar{X} = 1.92$) การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ($\bar{X} = 1.91$) และการมีส่วนร่วมดำเนินการสำรวจเด็กพิการในชุมชนให้เป็นข้อมูลของโรงเรียน ($\bar{X} = 1.82$) ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏดังตาราง 6

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
ราย ข้อและโดยรวม

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	สภาพการมีส่วนร่วม		มีปัญหาการมีส่วนร่วม	
		$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
1	การมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของท้องถิ่น	3.681	มาก	2.11	น้อย
2	การมีความพึงพอใจจากการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน	3.61	มาก	2.15	น้อย
3	การมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการใช้อาคารและสถานที่ของโรงเรียน	3.96	มาก	1.91	น้อย
4	การมีความพึงพอใจการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน	3.85	มาก	2.03	น้อย
5	การชื่นชมในผลงานโรงเรียนด้านผล การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน	3.93	มาก	1.88	น้อย
6	การชื่นชมในคุณลักษณะที่ดีด้านความประพฤติดีของนักเรียนในโรงเรียน	3.89	มาก	2.10	น้อย
7	การมีความยินดีกับนักเรียน ครู และบุคลากรอื่นที่สร้างผลงานและชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน	4.32	มาก	1.90	น้อย
8	การมีความพึงพอใจในผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในสังกัดโรงเรียน	3.87	มาก	1.95	น้อย
9	การมีส่วนร่วมรับทราบสรุปรายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.79	มาก	1.95	น้อย
รวม		3.89	มาก	1.99	น้อย

จากตาราง 13 แสดงว่าสภาพการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) และปัญหาการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ในการจัดการศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.99$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ โดยเรียงลำดับดังนี้ การมีความยินดีกับนักเรียน ครู และบุคลากรอื่น ที่สร้างผลงานและชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ($\bar{X} = 4.32$) การมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.96$) การชื่นชมในผลงานโรงเรียน ด้านผลการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ($\bar{X} = 3.93$) การชื่นชมในคุณลักษณะที่ดีด้านความประพฤติที่ดีงามของนักเรียนในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.89$) การมีความพึงพอใจในผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในสังกัดโรงเรียน ($\bar{X} = 3.87$) การมีความพึงพอใจการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.85$) การมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้ตามความต้องการของท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.81$) การมีส่วนร่วมรับทราบสรุปรายงานผลการดำเนินงานผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.79$) และการมีความพึงพอใจจากการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.61$) ตามลำดับ

ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมรับในผลประโยชน์ในการจัดการศึกษาของกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกข้อรายการ โดยเรียงลำดับดังต่อไปนี้ การมีความพึงพอใจการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 1.14$) การมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการใช้อาคารและสถานที่ของโรงเรียน ($\bar{X} = 1.10$) การชื่นชมในคุณลักษณะที่ดีด้านความประพฤติของนักเรียนในโรงเรียน ($\bar{X} = 1.10$) การมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้ตามความต้องการของท้องถิ่น ($\bar{X} = 1.09$) การมีความยินดีกับนักเรียน ครู และบุคลากรอื่นที่สร้างผลงาน และชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ($\bar{X} = 1.08$) การมีความพึงพอใจในผลประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในสังกัดโรงเรียน ($\bar{X} = 1.04$) การมีความพึงพอใจจากการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 1.01$) การชื่นชมในผลงานโรงเรียนด้านผลการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ($\bar{X} = 1.01$) และการมีส่วนร่วมรับทราบสรุปรายงานผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของโรงเรียน ($\bar{X} = 1.01$) ตามลำดับ

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
รายข้อและโดยรวม

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	สภาพการมีส่วนร่วม		มีปัญหาการมีส่วนร่วม	
		$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
1	การมีส่วนร่วมติดตามการปฏิบัติงาน จัดการศึกษาตามธรรมนูญโรงเรียน	3.44	ปานกลาง	2.00	น้อย
2	การมีส่วนร่วมติดตามการปฏิบัติงาน ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน	3.44	ปานกลาง	2.00	น้อย
3	การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน ตามแผนปฏิบัติงานโครงการของโรง เรียน	3.36	ปานกลาง	2.00	น้อย
4	การมีส่วนร่วมปรับปรุงธรรมนูญโรง เรียนให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและ ชุมชน	3.34	ปานกลาง	1.98	น้อย
5	การมีส่วนร่วมในการกำกับติดตามผล การใช้งบประมาณด้านการเงินของโรง เรียน	3.38	ปานกลาง	1.93	น้อย
6	การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเพื่อการ ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ใน โรงเรียน	3.52	มาก	1.88	น้อย
7	การมีส่วนร่วมกับบุคลากรของโรง เรียนในการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่เกิด ขึ้นในโรงเรียน	3.41	ปานกลาง	1.90	น้อย
8	การมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการขาดแคลน ทรัพยากรในการพัฒนาการศึกษาของ โรงเรียน	3.62	มาก	1.98	น้อย
รวม		3.44	ปานกลาง	1.95	น้อย

จากตารางที่ 14 แสดงว่ากรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบการณ์เป็น
กรรมการต่างกัน มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของกรรมการสถาน
ศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ภาคผนวก 2

แบบสอบถามเพื่องานงานวิจัย

เรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

.....

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. วุฒิการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

3. ประสบการณ์การเป็นกรรมการสถานศึกษา

☐ ไม่เคยเป็นคณะกรรมการสถานศึกษามาก่อน

☐ เคยเป็นคณะกรรมการสถานศึกษามาแล้วตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป

4. ท่านเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่มาจากสถานภาพในข้อใด

☐ ผู้ปกครองนักเรียน

☐ ศิษย์เก่าของโรงเรียน

☐ ผู้แทนองค์กรชุมชน

☐ ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น

☐ ผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องหลังข้อความตรงกับสภาพความเป็นจริงที่ท่านได้ปฏิบัติ ใน
ส่วนระดับการมีส่วนร่วม และในส่วนระดับปัญหาการมีส่วนร่วม ซึ่งมีค่า 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง การมีส่วนร่วมมากที่สุด / ปัญหาการมีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง การมีส่วนร่วมมาก / ปัญหาการมีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง การมีส่วนร่วมปานกลาง / ปัญหาการมีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อย / ปัญหาการมีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด / ปัญหาการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ข้อที่	หน้าที่กรรมการสถานศึกษา	ระดับการมีส่วนร่วม					ระดับปัญหาการมีส่วนร่วม				
	ก. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1	ท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน	...	...	...	...	...	...				
2	ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน	...	...	...	...	...	...				
3	มีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน	...	...	...	...	...	...				
4	ท่านมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในการจัดทำแผนปฏิบัติการหรือโครงการประจำปีของโรงเรียน	...	...	...	...	...	...				
5	ท่านมีส่วนร่วมให้ความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	...	...	...	...	...	...				
6	มีส่วนร่วมคิดกำหนดมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียน	...	...	...	...	...	...				
7	ท่านมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการใช้งบประมาณของโรงเรียน	...	...	...	...	...	...				
8	มีส่วนร่วมกำหนดแผนพัฒนาครูและบุคลากรของโรงเรียน	...	...	...	...	...					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ-ด้อยโอกาส	...	...	...	...	...					
10	ท่านมีส่วนร่วมในการคิดปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน	...	...	...	...	...					

ภาคผนวก 3

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนา แสงศักดิ์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี ภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ เทียนชัย จูเจีย ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด
อ่างทอง
4. อาจารย์เสกสรรค์ อรรถยานันท์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
อ่างทอง
5. อาจารย์ทิพวรรณ ช้างต่อ อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนวัดอบทมฯ
อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

ที่ ทม 1012/0335

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

13 มกราคม 2546

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นายชูชาติ บุญสม นิติระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่าน และนายเสกสรรค์ อรรถยन्नันทน์ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามให้ นายชูชาติ บุญสม และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ ทะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

โทรสาร. 02-258-4119

หมายเหตุ : หากต้องการสอบถามข้อมูล กรุณาติดต่อนิติ โทรศัทพ์มือถือ 01-7000553

ที่ ทบ 1012/ 03 70

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

14 มกราคม 2546

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และรายชื่อโรงเรียนในสังกัด

เนื่องด้วย นายชชาติ บุญสม นิติระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 5 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสามโก้ ดังเอกสารแนบ เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ในระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขอกความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายชชาติ บุญสม ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ และจะกรุณามีหนังสือแจ้งไปยังโรงเรียนในสังกัดจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพรณ์ พะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731 โทรสาร. 02-258-4119

หมายเหตุ : หากต้องการสอบถามข้อมูล กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์มือถือ 01-7000553

บัญชีรายชื่อ โรงเรียนเป้าหมายการตอบแบบสอบถามเพื่อพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสามโก้

ที่	โรงเรียน	คณะกรรมการสถานศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม				
		ผู้แทน ผู้ปกครอง	ผู้แทน ศิษย์เก่า	ผู้แทน องค์กร ชุมชน	ผู้แทน องค์กร ปกครอง ท้องถิ่น	ผู้ทรงคุณวุฒิ
1	บ้านลำสนุ่น	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน
2	วัดหนองกร่าง	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน
3	วัดโบสถ์	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน
4	วัดสามโก้	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน
5	วัดเกษทอง	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน
6	บ้านหนองถ้ำ	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน	1 คน

หมายเหตุ ผู้ทำการศึกษาวิจัยจะประสานงานส่งแบบสอบถามให้แก่โรงเรียนทั้ง 6 โรงเรียนด้วยตนเอง

ที่ ทม 1012/ ๖391

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

14 มกราคม 2546

เรื่อง ขออนุญาตเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และรายชื่อโรงเรียนในสังกัด

เนื่องด้วย นายชูชาติ บุญสม นิติระดับปริญญาโท วิชาเอกการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงรัตน์ เกษรแพทย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 5 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ดังเอกสารแนบ ตอบแบบสอบถามการศึกษาสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ในระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม 2546

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ นายชูชาติ บุญสม ได้เก็บข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ และจะกรุณามิหนังสือแจ้งไปยังโรงเรียนในสังกัดจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภาพร หะวานนท์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731 โทรสาร. 02-258-4119

หมายเหตุ : หากต้องการสอบถามข้อมูล กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์มือถือ 01-7000553

ที่ ศธ 1174.050405/ พิเศษ

โรงเรียนวัดอบทม(อบทมวิทยาประชานุถล)
หมู่ที่ 5 ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ
จังหวัดอ่างทอง 14110

18 กุมภาพันธ์ 2546

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่องานวิจัยทางการศึกษา

เรียน ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ

อ้างถึง หนังสือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ ที่ ศธ 1174.050/151 ลว. 23 ม.ค.46

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. แบบสอบถามเพื่องานวิจัยทางการศึกษา จำนวน 5 ชุด

ตามหนังสือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญที่อ้างถึง ได้ขอความอนุเคราะห์ต่อท่าน ในการประสานงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดโรงเรียน เพื่อตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยของข้าพเจ้า ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

ในการครั้งนี้ เพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยของข้าพเจ้า รวมทั้งจะสามารถเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม ข้าพ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้มอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดโรงเรียนซึ่งดำรงตำแหน่งในปีการศึกษา 2545 ดังนี้

1. กรรมการการศึกษาซึ่งเป็น ผู้แทนของศิษย์เก่า	1 ท่าน
2. กรรมการการศึกษาซึ่งเป็น ผู้แทนของ ผู้ปกครองนักเรียน	1 ท่าน
3. กรรมการการศึกษาซึ่งเป็น ผู้แทนขององค์กรชุมชน	1 ท่าน
4. กรรมการการศึกษาซึ่งเป็น ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น	1 ท่าน
5. กรรมการการศึกษาซึ่งเป็น ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ	1 ท่าน

ผู้ศึกษาวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี โดยผู้ศึกษาวิจัย ขอมารับแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ทั้ง 5 ฉบับ ในวันพฤหัสบดีที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546 ณ สถานศึกษาของท่าน

จึงเรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายชชาติ บุญสม)

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอบทมฯ

โรงเรียนวัดอบทม/งานธุรการ

โทร 029043 / 01-7000553

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายชูชาติ บุญสม
วัน / เดือน / ปีเกิด 6 พฤศจิกายน 2495
สถานที่เกิด 98 หมู่ที่ 6 ตำบลยี่ล้น อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 25 หมู่ที่ 3 ตำบลไผ่จำศีล อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดออบทม(ออบทมวิทยาประชานุกูล)
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวิเศษชัยชาญ
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2506	ระดับประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดออบทม
พ.ศ. 2509	ระดับประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกำแพงมณีวิทยา
พ.ศ. 2512	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวิเศษชัยชาญ"ตันติวิทยาภูมิ"
พ.ศ. 2514	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2516	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2524	การศึกษามหาบัณฑิต(ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางเขน
พ.ศ. 2546	การศึกษามหาบัณฑิต(บริหารการศึกษา)มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ